

המכביות

המשחקים האולימפיים של העם היהודי

המכביות

המשחקים האולימפיים של העם היהודי

הרצל ו'היהודים החדשים':

"דור של יהודים נפלאים יצמח מן האדמה. שוב יקומו המכבים".

תיאודור – או בשמו העברי: **בנימין זאב – הרצל** (1860-1904) יזם את הקונגרס הציוני הראשון שנערך בבאזל שבשווייץ ב-29-31 באוגוסט 1897. הרצל היה המנהיג היהודי הראשון בעת החדשה שגיבש את הלאומיות היהודית, והיה הראשון שהחל לפעול בשמה. הוא הקים וליכד את התנועה הציונית והגדיר את יעדה: הקמת מדינה יהודית.

אחרי הקונגרס הראשון, ב-3 בספטמבר 1987, כתב ביומנו:

” אם אמצה את קונגרס באזל בדיבור אחד – שאזהר לא להגותו ברבים – הריהו זה: בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים. אם אומר זאת היום בקול, יענה לי צחוק כללי. אולי בעוד חמש שנים, בוודאי בעוד חמישים שנה, יודו בכך כולם.

אישיותו הבריזמטית של הרצל עוררה תקוות משיחיות בקרב עם ישראל. הוא היה מנהיג נערץ, ורבים כינוהו 'מלך היהודים'. כל פעילותו הציונית האינטנסיבית נמשכה בסך הכול קצת פחות מעשר שנים, ועיקרה התרחש בין חודש פברואר 1986 (מועד פרסום ספרו 'מדינת היהודים') ועד למותו בדמי ימיו ביולי 1904. פעילות זו העניקה לו – ובצדק – את התואר: 'חזוה מדינת היהודים'. נקודת המוצא של השקפותיו הייתה רציונאלי-מדינית, אך היא התעצמה מתוך רבדים דתיים-רגשיים והתבססה עליהם ועל הכמיהה היהודית בת-אלפיים לגאולה. הוא הצליח להלהיב ולהפעים קבוצות יהודיות גדולות – חילוניות ודתיות – אך, למרבה הצער, רוב רובם של היהודים נותרו מחוץ למעגל הציוני. בנאום הפתיחה שלו בקונגרס הציוני הראשון קבע הרצל:

” הציונות היא שיבה אל היהדות, עוד לפני השיבה לארץ היהודים.

כשהרצל אמר 'שיבה ליהדות', הוא לא התכוון לחזרה לדפוסי היהדות הישנה. הוא קיווה שהתנועה הציונית תיצור 'יהודי חדש' שיהיה בבחינת 'יהודי ישן-חדש': מין צירוף של היהודים הקדמונים, שיעברו את כור ההיתוך של התרבות המודרנית-המערבית, וישבו למולדתם ההיסטורית. חלק מאותו כור ההיתוך היה קשור בעיצובם הגופני המחודש של היהודים. באחרית הדבר לספרו הראשון, 'מדינת היהודים', הגדיר הרצל את 'היהודים החדשים', והתכוון ואף האמין כי יתגלו כ'דור המכבים'. בספרו זה כתב:

” אני מאמין, כי דור של יהודים נפלאים יצמח מן האדמה. שוב יקומו המכבים... היהודים הרוצים – תהיה להם מדינתם.

החיבור לאדמה היה עבורו חיבור למולדת, לשורשים. הוא דגל בהתחברות רוחנית לעם ולארץ ובהתחברות לחומרות ולגופניות.

ד"ר מנס נורדאו:

"עלינו ליצור שוב יהדות שרירית חזקה... יפרצו ויפרחו סניפי הספורט העברי"

ד"ר מנס נורדאו (1849-1923) היה יד ימינו של הרצל, ונודע כבן בריתו. עוד טרם הקמת התנועה הציונית התפרסם כסופר וכהוגה דעות, ובמקביל שימש כפסיכיאטר בר סמכא. בכל הקונגרסים הציוניים שבהם נטל חלק, החל בקונגרס הציוני הראשון, בלט מאוד בנוכחותו והיה אחד האישים המרכזיים והמכובדים בתנועה הציונית.

אחד מנאומיו הידועים ביותר של ד"ר נורדאו היה בקונגרס הציוני השני, שהתקיים בבאזל בשלהי 1898. באותו נאום קרא **"ליצור שוב יהדות שרירית חזקה"**. הנאום מוכר כאחד מאבני היסוד בתולדות הציונות, ונחשב אבן ראשה בתולדות החינוך הגופני העברי.

להלן בעמוד הבא קטעים מאותו נאום ידוע:

עלינו ליצור שוב יהדות שרירית חזקה! כן! ליצור שוב! דברי ימינו מעידים כי לפנינו הייתה קיימת יהדות כזו... אחרים מותתו את גופנו, ובהצלחה רבה. הם הפכו את יהדות הגיטו שלימי-הביניים לעם דל ומסכן, כחוש וחסר אונים... שכחנו יישור האברים וזקיפת הגו.

קרני השמש מעולם לא חדרו למעונותינו... עתה נפלה המועקה. רצוננו חופשי. איש לא ימנענו מעסוק בהבראתנו הגופנית. נחדש נעורינו לעת זקנותנו; ובחזה רחב, באברים חזקים, במבט אמיץ – נהיה לאנשי חיל. אצלנו

היהודים יש לספור חשיבות יתירה, חינוכית. הוא צריך להבריאו לא רק בגוף, אלא גם ברוח.

הוא צריך לתת לנו את הביטחון בכוחותינו...

לעינינו גדל נער עברי חדש, בריא בגופו. אמנם עודנו די רחוק מאותם היהודים שיצאו בקרקסים להילחם עם גיבורי יוון והברברים של הצפון, אבל ברוחו עומד נער זה גבוה

מהמצב היהודי המתכחש ליהדותו.

יחי הספורט העברי! יפרצו ויפרחו סניפי הספורט העברי!

יהדות שרירית" נאומו של ד"ר מאכס נורדאו בקונגרס הציוני השני, 1898

ד"ר מאכס נורדאו תבע לעצב יהודי בריא בגופו, המחדש באישיותו את הגבורה הקדומה של עם ישראל. לדעתו, יהודי זה הוא ניהודו של 'היהודי הגלולי', זה שתואר על ידו, ועל ידי רבים אחרים בתקופתו, בצורה סטריאוטיפית.

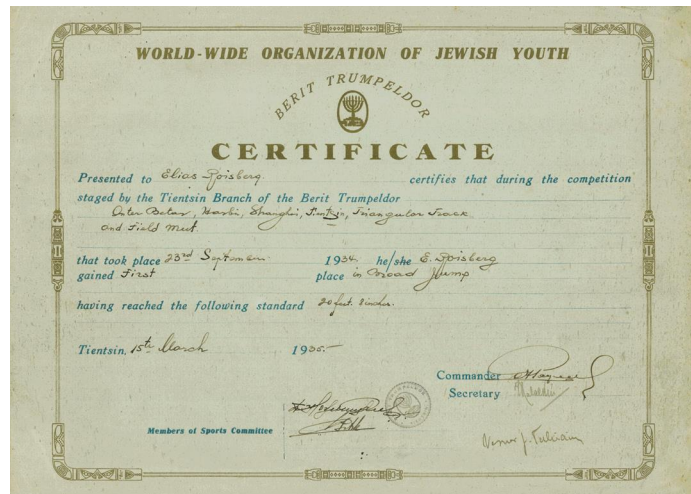
ד"ר נורדאו הדגיש כי הציוני חייב להיות לוחם. הוא ביקש ליצור יהודי חזק, שיהיה בטוח בעצמו ובעצמתו, ויידע להתגונן בפני יריביו ולהתגבר עליהם. נגד עיניו עמדו כבר בראשית המאה העשרים תורות הגזע למיניהן, שהיו פופולאריות באירופה והוליכו להתגבשות הנאציזם. על פי אותן תורות גזע תוארו היהודים כחסרי אונים וכרכובים מטבעם. נורדאו הודה שהיהודים חלשים, אך פסק:

עמידתם הגרועה (של היהודים) לא באה להם בשום אופן כתכונה טבעית. אין היא אלא תוצאה של חוסר חינוך גופני. בנידון זה אין הפרש בין היהודי ובין ה'ארי'.

הוא היה משובנע כי היהודי אינו שונה בגופו מכל בן עם אחר, אולם היה ברור לו כי עמנו נחלש גופנית, ולכן אל לנו להסתפק בטיפוח הכוחות הרוחניים, ועלינו לעשות כל מאמץ ולטפח במקביל את הכוחות הפיסיים.

צמיחת הספורט היהודי החל בשלהי המאה ה-19:

"טרם השיגו יהודי השרירים החדשים שלנו את גבורת קדמונינו... אך מן הבחינה המוסרית הם כבר עולים עליהם"

תעודת כבוד והוקרה לילי כהן, ניתנה
על ידי סניף מכבי בדנציג, תרצ"ז, 1936

תעודת הצטיינות בתחרויות ספורט מטעם ארגון ברית
טרומפלדור, סניף טינשיין בסין, 1934

עוד לפני נאומו של **ד"ר נורדא**, קמו בארצות אירופה מועדוני ספורט יהודיים אחדים. אולם, אחרי הנאום קמו עשרות מועדונים נוספים. חלקם בחרו בשמות של גיבורים מהמסורת היהודית, כגון: 'בר כוכבא', 'שמשון', 'גדעון', ועוד. אחרים בחרו להיקרא 'הכוח', 'הגיבור' וכו'.

להלן כמה דוגמאות:

- ב-1895 קם מועדון התעמלות יהודי בקושטא (איסטנבול) שנועד להכשיר צעירים יהודיים ממוצא תורכי להתמודד עם האנטישמיים המקומיים.
- ב-1897 קם בפיליפולי שבבולגריה מועדון מקביל בשם 'שמשון'. הקמתו הביאה להקמתם של מועדוני ספורט נוספים בארץ זו. מספר מועדונים בבולגריה נקראו 'הגיבור' ו'גדעון'.
- ב-1898 קם בברלין מועדון ספורט יהודי בשם 'בר כוכבא'.
- בראשית המאה ה-20 ניתן היה להבחין בבירור כי במקביל ליהודי הלמדני, 'תולעת הספרים', צומח היהודי הכוחני, העוסק גם בטיפוח הגוף. בכמה 'חדרים מתוקנים' – שמספרם במזרח אירופה התרבה

באותם ימים והגיע לכמה אלפים – נבנתה תכנית לימודים שהייתה שונה מזו שהייתה נהוגה קודם לכן ב'חדרים' המסורתיים. התכנית החדשה כללה לימוד של שפת המדינה, לשון עברית, ספרות עברית, תנ"ך, היסטוריה יהודית, גיאוגרפיה של ארץ ישראל וכן גם שיעורי זמרה והתעמלות (או בלשון אותם ימים: 'התגוששות'). באותה העת, עשרות סטודנטים יהודיים במוסדות להשכלה גבוהה הצטיינו בענף הסיף, שהיה אז סמל של גבריות ותעוזה. כמה סטודנטים יהודיים באוניברסיטת וינה התבלטו בתחרויות היאבקות, והפילו את חיתתם על סטודנטים שאינם יהודים.

ד"ר נורדא – שחש כי דבריו מיתרגמים ללשון המעשה – היה מאושר במיוחד מהפעילות הספורטיבית הענפה במועדון 'בר כוכבא' בברלין, ומשיוכו הלאומי. בפברואר 1900 הוא כתב לחברי המועדון:

רצוננו זה לפנות אחורה, למען נחוש שוב בגאווה העבר, מוצא את ביטוי הנמרץ ביותר בשם אשר בחר בו הארגון היהודי להתעמלות בברלין. בר כוכבא היה גיבור, אשר לא אבה להכיר במפלה. עת זנחהו הניצחון, ידע כיצד למות. בר כוכבא הוא ההתגלמות ההיסטורית האחרונה של היהודים למודי המלחמה, השוחקים לרעש כידון... אמנם טרם השיגו יהודי-השרירים החדשים שלנו את גבורת קדמונינו... אך מן הבחינה המוסרית כבר עולים הם עליהם... חברי 'בר כוכבא' בימינו מכריזים קבל עם ועדה על השתייכותם לשבטם. מי ייתן, והמועדון להתעמלות יעלה ויפרח, ויהיה למופת ראוי לחיקוי בכל מרכזי החיים של היהדות.

בין 47 מייסדי מועדון 'בר כוכבא' בברלין היה גם **ארתור בירם** (1878-1967) איש העלייה השנייה (1904-1914) שייסד בשנת 1913 את בית הספר הריאלי בחיפה, והיה למנהלו הראשון. בירם גם יזם את לימודי החינוך הגופני המורחב (חג"ם), ובראשית שנות ה-50 הגה את רעיון הפנימייה הצבאית שנסמכה לבית הספר הריאלי. הוא זכה בשנת 1954 בפרס ישראל לחינוך.

ב-1903, בקונגרס הציוני השישי – שנודע כ'**קונגרס אוגנדה**' – הוכרז על הקמת '**ארגון המתעמלים היהודיים**', כארגון גג של כל אגודות הספורט היהודיות בעולם. בראש הארגון, שכבר בראשית דרכו כלל כ-1,500 חברים, עמד בתחילה **ארנסט תוך** ואחריו **תאודור שולום** (שניהם מגרמניה). צירי הקונגרס הציוני – ובהם הרצל ונורדא – זכו לצפות בהופעת ראווה מרשימה של ל"ה מתעמלים יהודיים מצטיינים מגרמניה ומאוסטרו-הונגריה.

האדרת מרד המכבים ביונים והאדרת מרד בר כוכבא ברומאים

'היהודים החדשים' בארץ ישראל **עיצבו מחדש את החגים היהודיים המסורתיים**, והפכו אותם גם לחגי טבע, לחגי האדמה ולמועדי פולחן הלאומיות. שורה ארוכה של חגים שינתה פניה, ביניהם **חג החנוכה**, שבו הודגש מרד המכבים ביונים, ו**ל"ג בעומר**, שבו הובלט מרד בר כוכבא ואנשיו ברומאים. הדגש בחג החנוכה הוסט מנס פך השמן לגבורת מלחמת השחרור הלאומי, והדגש בל"ג בעומר הוסט מר' עקיבא ותלמידיו אל עבר מרד בר כוכבא ואנשיו, ללא ציון האסון הנורא שהביא כישלון המרד על עם ישראל.

דוגמאות אחדות, משלהי המאה ה-19 ומראשית המאה ה-20, מתוך כתיבה של כמה אישים – בנוסף להרצל, שהוזכר ראשון – ממחישות כיצד פעלו אלה **להאדרת זכר המכבים** וכיצד ראו בהם דמויות מופת, שהלאומיות העברית המתחדשת צריכה לחקותן:

אליעזר בן יהודה, אבי הדיבור העברי, כתב ב-1880 (תר"ן) את המחזה 'החשמונאים', שבו פיאר את מלחמתם של החשמונאים ביונים. מרדכי לובמן, מראשוני ראשון לציון, סיפר כי המחזה הוצג באותה השנה **"בליל השישי לחג המכבים, ויראו תושבי המושבה... שהוא ענייני דיומא, אשר חזו ילדיהם בטוב טעם ושכל... הילדים הבינו והרגישו היטב את אשר דברו, ודבריהם (של השחקנים) חדרו עמוק בלבות הנאספים"**. בן יהודה רצה להעלות מחזה היסטורי חינוכי, שיביא את ילדי המושבה לרצות ללכת בדרכם של המכבים, ולפי דברי לובמן, הוא כנראה הצליח.

בנוסף, פרסם **בן יהודה**, בערב חנוכה תרנ"ד (1883) מאמר בעיתונו 'הצבי' ובו קרא, בין השאר:

”לקחת מוסר ולקחת ממנו (מיהודה המכבי) לעורר גם בנו איזה רגש קודש, בחזק לבובאומץ רוח לאהבת עמנו וארץ אבותינו... לעשות כל אשר בכוחנו לעשות... לאסוף חיל ללכת קדימה... ושיזול בעורקנו – אם מעט ואם הרבה – דמי הגבור הנערץ הזה, אשר שפך דמיו לקבאת עמו וארצו, שעודם חמים בדברי הימים.

אגב, המאמר עורר את יריבו של אליעזר בן יהודה להלשין עליו בפני השלטונות התורכיים, בטענה שהוא מתכנן נגדם מרד. בעקבות המאמר אסרו התורכים את בן יהודה, אך הוא שוחרר אחרי תקופה קצרה בכלא.

חיים נחמן ביאליק, בשירו הנודע 'למתנדבים בעם', שנדפס לראשונה בתחילת 1901, קרא לצעירי התנועה הציונית 'בני המכבים', ותבע מהם:

” לבשו נא עוז! דרכו נא עוז!
חשפו האור! גלו האור!
נגולה נא הרי נשף [חשיכה], נגולה!
נחשפה נא שכבות האורים הרבים!
הוי, בני המכבים!
העמידו את עמכם, הקימו הדור!
חשפו האור, חשפו האור!

יהודה ליב מטמן-כהן (1939-1869) מייסד 'גימנסיה הרצליה', שימש ב-1905 כמחנך במושב ראשון לציון. הוא הצעיד את חניכיו בתהלוכות לפידים חצי צבאיות משך כל שמונת ימי החנוכה, עד כי ועד המושבה חשש מאוד שהתהלוכות תתפרשנה על ידי השלטון התורכי כניסיונות התססה וכמרד.

יוסף קליזנר (1958-1874) ההיסטוריון, חוקר הספרות ואיש הרוח, כתב במאמרו 'העברי החדש', שפורסם ב'השילוח' בשנת 1909, את הדברים הבאים:

ומהי חנוכה עתה? חג לאומי גדול שבו מתאספים ציוניים בארבע פינות-העולם לאסיפות חוגגות ובו זכרות גבורותיה ומסירות נפשה של המשפחה היחידה במינה בתולדותנו: משפחת החשמונאים, שהביאה חירות מדינית ורוחנית לעמה אחרי ארבע מאות וחמישים שנות עבדות ושיעבוד-מלכויות. ומי שיש לו עיניים חודרות רואה כבר עכשיו, ששינוי זה ביחס אל החנוכה נעשה לא רק בתוך הציונים, אלא אף בתוך המוני ישראל.

במקביל להאדרת המכבים, הואדרו גם דמותו של **בר כוכבא** והמרד שהנהיג נגד הקיסר הרומי אדריאנוס בשנים 132 עד 136 לספירה הנוצרית.

גם תחיית דמותו של בר כוכבא כאב טיפוס של הגבורה היהודית החלה במאה ה-19. בשנת 1840 ראה אור בגרמנית הרומן 'בר כוכבא המלך המשיח', פרי עטו של הרב שמואל מאיר מפרוסיה. עלילת הרומן מתארת את מרד בר כוכבא, אך סופה פנטסטי: בר כוכבא מכניע אריה ורוכב עליו (באופן דומה תוארו ביצירות אחרות שמשון הגיבור, הרקולס ואחרים). הרומן תורגם לעברית בשנת 1858 על ידי הסופר והמתרגם קלמן שולם, ונשא את השם '**הריסות ביתר – ספור נפלא על דבר גבורת בר כוכבא וחורבן ביתר ביד אדריינוס קיסר רומא**'. בשנים הבאות הוא תורגם גם לאידיש, לאנגלית, לערבית וללידנו, והיה מקור השראה ליצירות נוספות בפרוזה, בשירה ובתיאטרון. המחזאי האידי **אברהם גולדפאדן** עיבד בשנת 1882 את הספר והפך אותו למחזה אופראי. האופרה הועלתה לראשונה באודסה בשנת 1883. גולדפאדן הפך לידידו של מאבס נורדאו, ולחביב התנועה הציונית.

ב-1903 פרסם המשורר **שאל טשרניחובסקי** את שירו 'ביתרה'. להלן שורותיו הראשונות של השיר שמוטיב האריה-הלביא, חוזר גם בו

שמאלו שלח [בר כוכבא] ברעמת לביא
ואת ימינו אל ההר, על
אזרועו עוד יצלצל
שריד אזיקיו – כבלי צר.
דהרות אימה, דהרות לביא,
כולו רוחץ בגלי ריר;מני
קרקס של קיסריה
נישא ביתרה העיר.

מאוחר יותר פרסם טשרניחובסקי גם שורה של יצירות נוספות על בר כוכבא, ובהן החיזיון 'בר כוכבא נבחר למצביא', השירים 'לעולים בהרי יהודה' ו'לנוכח הים', ועוד. גם המשוררים **חיים-נחמן ביאליק**, **יעקב כהן**, **יצחק למדן** ורבים אחרים כתבו על מרד בר כוכבא וגיבוריו.

ב-1913 נוסדה בגליציה תנועת הנוער 'השומר הצעיר' וקבוצות רבות באותה תנועה החליטו להיקרא 'בר כוכבא'. כך אירע גם בתנועות נוער יהודיות אחרות, שקמו מאוחר יותר. כל תנועות הנוער נהגו לקיים עצרות, תהלוכות, טיולים בטבע ועוד – דווקא בל"ג בעומר. כשקמה **תנועת בית"ר**, בשנת 1923, היא שאבה את שמה מן המעוז האחרון של מנהיג המרד. כשנוסדה '**בני עקיבא**', בשנת 1929, היא בחרה להיקרא על שמו של ר' עקיבא, שתמך בלוחמי בר כוכבא ולחם עמם.

שירו של **לוין קיפניס**, שנכתב בשנת 1930 והולחן בידי **מרדכי זעירא**, תרם יותר מכל להשתרשותו של מיתוס בר כוכבא, כיוון שהוא נלמד בכל רחבי הארץ, בגני הילדים ובבתי הספר:

”
איש היה בישראל בר כוכבא שמו
איש צעיר גבה קומה, עיני זוהר לו.
הוא היה גיבור, הוא קרא לדורו,
כל העם אהב אותו הוא היה גיבור.
יום אחד קרה מקרה, המקרה עצוב,
בר כוכבא נפל בשבי והושם בכלוב.
מה נורא כלוב זה, בו שאג אריה.
אך ראה את בר כוכבא, התנפל האריה.
אך דעו נא, בר כוכבא מה גיבור ועז.
אך קפץ על האריה וקל כנשר טס.
על הר וגיא הוא שט, ודגל דרור ביד:
כל העם מחא לו כף:
בר כוכבא, הידד, הידד, הידד.

המעט שנכתב אודות שינוי אופיים של חנוכה ושל ל"ג בעומר אינו אלא אפס קצה של שינויים דרמטיים, תרבותיים ורוחניים, שהתחוללו בעם ישראל בדורות האחרונים. השינויים השונים הביאו לטיפול הגבורה היהודית ולקידום הכושר הגופני במרחבי העולם היהודי ובמיוחד בארץ ישראל.

צמיחת החינוך הגופני ואסיפת היסוד של 'המכבי' בארץ ישראל: "על לבנו עלו רחבי הלאסו במערב... בשעה שראינו את הבחורים החסונים והשזופים הללו".

בשנת 1900 חיו בארץ ישראל כ-50,000 יהודים. שני שלישים מהם חיו בירושלים (כ-35,000) ורובם המוחלט השתייכו למה שכונה 'היישוב הישן' והיו שקועים בלימודם ב'כוללים' ובבתי המדרש. רק מעטים מהם הרהרו בטיפוח הגופניות. באותה העת היו בארץ כמה עשרות מושבות עבריות חדשות, אך היו בהן בסך הכול כ-6,000 יהודים. רבים מבני המושבות עבדו בעבודה גופנית וטרחו לטפח את כוחם ואת גאונותם הלאומית.

ניצנים ראשונים של החינוך הגופני בארץ ישראל הנצו דווקא בירושלים ודווקא בבתי הספר הלא ציוניים בעיר:

בית הספר 'למל', שנוסד בשנת 1856 על ידי **"ד"ר לודוויג פרנקל"** (1810-1894) לשעבר מזכיר הקהילה היהודית בווינה, חל מפנה משמעותי בשנת 1888. אז מונה לעמוד בראשו **אפרים כהן-רייס** (1863-1943) ובין השאר החלו להינתן בו שיעורי התעמלות בנוסח הפרוסי שהיה נהוג בגרמניה. **אביעזר ילון**, שנולד בירושלים בשנת 1890 והיה, בעשורים הראשונים של המאה העשרים, מראשוני המורים לחינוך גופני בישראל ומראשי 'מכבי', העיד:

הלימוד הצטמצם בתרגילי סדר ותנועות גו מוקשות ומאובנות בלבד... צריחות המפקדבפקדו על תלמידיו בחצר בית הספר נשמעו עד למרחוק והם משכו את העוברים ושבבים לעמוד ולהסתכל בצעוד החיילים הקטנים.

מספרים כי **הפחה התורני** של ירושלים, מושל העיר, ראה מבעד לחלונו את ילדי בית הספר מתעמלים וחשש מאוד. הוא שלח שליח לבדוק האם מכשירים בבית הספר גדודים המיועדים ללחימה...

כעבור כעשרים שנה כתב ביומנו יו"ר התנועה הציונית **דוד וולפסון**, שהחליף את הרצל: **"הכותל המערבי – קבצנים; בית הספר למל – התעמלות"**.

בשנת 1882, תרמ"ב, נפתח בירושלים **'בית ספר התורה והמלאכה'**, כאחד מבתי הספר בשפה הצרפתית של רשת 'אליאנס – כל ישראל חברים' (כ"ח'), שפעלה בכל רחבי המזרח התיכון. מנהל בית הספר, **נסים בכר** (1848-1931) בן למשפחה ירושלמית-ספרדית, דאג כי בבית הספר ילמדו גם עברית, והוא נחשב לאבי שיטת ההוראה 'עברית בעברית'. אחד ממורי בית הספר היה אליעזר בן יהודה. בשנת 1883 קבע הוועד המרכזי של 'אליאנס' כי בכל בתי הספר של הרשת ילמדו הבנים 13 מקצועות חובה, ואילו הבנות תלמדנה 14 מקצועות חובה. מקצועות החובה כללו לימודי דת, תורה, היסטוריה, חשבון, טבע ועוד. כמו כן, נקבע גם כי יהיו שלושה מקצועות בחירה: לבנים – שירה, ציור והתעמלות; לבנות – תפירה, בישול ומלאכות הבית.

באותו הזמן החלו ללמד חינוך גופני גם במושבות בכל רחבי הארץ, הן במסגרות החינוך הלא-פורמליות והן במסדות החינוך הפורמליים.

אליהו קנטור מזכרון יעקב סיפר כי 32 צעירים במושבה שבה התגורר הקימו בשנת 1897 ארגון המטפח לימודי הגנה עצמית. הארגון הוקם בעקבות גניבות והצתות שבוצעו ביישובם בידי ערביי הסביבה. לדברי קנטור, הארגון דאג לחינוך גופני, וטיפח את הכוח הקבוצתי ואת הכוח הפיסי של חבריו:

פעמיים בשבוע היו הצעירים נפגשים על גורן המושבה, בשביל התעמלות ותרגילים שונים. ובשובם היו עוברים את הרחובות בשירה ובתזמורת. הארגון הזה, שהיה צבאי למחצה, השפיע על הערבים השכנים מן הכפרים והרתיע אותם.

דוגמא אחרת היא מן המושבה רחובות: חבורת צעירים מהמושבה חיקתה את שכניה הערביים וערכה לעצמה אימונים גופניים, בעיקר בהיאבקות ובפעלולי רכיבה על סוסים. ב-1898, כאשר הרצל ביקר בארץ, עשרות צעירים רחובתיים ערכו בפניו מופע ספורטיבי, ולדבריו, חיזק מופע זה את אמונתו באפשרות התחייה היהודית. אחרי המופע הוא כתב בהתרגשות ביומנו:

האיכרים ברחובות... הם רוכבים טובים. כשהגענו לרחובות, זינקה לקראתנו קבוצת אנשים צעירים, כעשרים במספר, שרצו ללוותנו עד המושבה. מסביב למרכבתנו הראו על סוסיהם המהירים מעין פנטזיה ערבית (שעשועי רכיבה מורכבים ומסוכנים). על ליבנו עלו רוכבי הלאסו במערב הפראי של אמריקה, בשעה שראינו את הבחורים החסונים והשזופים הללו מסובבים את סוסיהם, מריצים אותם הרחק לתוך השדה

ושבים בצהלה.

הן החינוך הגופני והן הפעילות הספורטיבית התעצמו מאוד במאה העשרים.

שמחה חיים ולקומיץ (1871-1918) מחשובי המורים בימי 'העלייה הראשונה' שלימד ברחובות ובמושבות הגליל, נשא את נאום הפתיחה בכנס היסוד של 'אסיפת המורים של ארץ ישראל' שהתקיימה בשנת 1903. שם השיב על השאלה הרטורית: 'איך לסדר את בתי הספר במושבות?', ופסק:

לפתח ולחזק את הכוחות הגופניים... שהרי הכוחות הרוחניים והמוסריים אינם יכולים להתפתח כראוי ולהגיע לשלמותם האפשרית בגוף חלש ורצוף, כי אם רק בגוף בריא, איתן וחזק.

יצחק אפשטיין (1863-1943) גם הוא מחשובי המחנכים בעלייה הראשונה, שניהל בתי ספר בצפת, במטולה ובראש פינה, והיה ממחדשי השפה העברית, הדגיש גם הוא מאוד את טיפוח היכולת הגופנית, וקבע שבעזרתה יוכלו המתיישבים העבריים להיאבק על שמירת רכושם מול השכנים הערבים:

הסיבה לריבוי הגנבות והגזלות מצד אחרים בערים ובמושבות, תלוי דווקא בידיעתם של האחרים האלה שיש להם עסק עם אנשים חלשי מזג... יש להשתדל לחזק את שרירי התלמידים ככל האפשר על ידי לימוד באוויר החופשי, ועל ידי התעמלות, טיולים ועבודת אדמה... לא למען 'חיות על חרבנו' צריכים אנו לגדל אנשים חזקים, כי אם פשוט למען יהיה לנו דור בריא בגופו וברוחו.

אחד האישים שהשפיעו יותר מכל על טיפוח החינוך הגופני היה **צבי אורלוב-נשרי** (1878-1973) שעלה ארצה בעלייה השנייה (1903-1914) ונחשב 'המורה הראשון לחינוך גופני בארץ ישראל'. נשרי לימד בגימנסיה 'הרצליה' מעת הקמתה בשנת 1906. הגימנסיה הייתה אחד המוסדות המרכזיים שבהם טופחה 'העבריות החדשה' ולא במקרה כמה מראשי 'ההגנה' התחנכו במוסד זה - אליהו גולומב, דב הוז ואחרים. ב-1906 היה נשרי גם מראשוני 'אגודת מתעמלים ראשון לציון-יפו', שמנתה כבר בתחילת דרכה עשרות חברים. בשנת 1912 הוא שימש כמורה לחינוך גופני בשיעורי הקיץ למורים שארגן אהרן אהרונסון ביזרון יעקב. ב-1913 הוא פרסם את ספרו 'שיעורי התעמלות' - החיבור הראשון בשפה העברית העוסק בחינוך הגופני.

בהנהגת **צבי נשרי** כונסה בספטמבר 1912 'אסיפת היסוד של הסתדרות המכבי בארץ ישראל'. ביזמתו נוצרה לראשונה הזיקה בין מועדוני הספורט היהודי באירופה למועדוני 'מכבי' בארץ ישראל.

בביטאון 'האחדות' - שהיה ביטאונה של מפלגת 'פועלי ציון', ובין עורכיו הראשיים היו **דוד בן גוריון ויצחק בן צבי** - פורסם מאמר מיוחד על אגודת 'המכבי' ובו נאמר:

...בחו"ל נוסדו האגודות של 'מכבי' ע"י סטודנטים יהודים והשתדלו לחקות את חברותיהן המוצרות... רק פה בארץ ישראל, יכלה אגודת ההתעמלות להיעשות להסתדרות עממית... רק כאן יש לפניה תפקיד לאומי ותרבותי כה חשוב.

פרופ' רחל אלבוים-דרור, ההיסטוריונית החשובה של החינוך העברי בארץ, סיכמה כך את התפתחות החינוך הגופני בארץ ואת הקמת 'הסתדרות המכבי בארץ ישראל' ערב מלחמת העולם הראשונה:

בתחום החינוך הגופני חלו התפתחויות רבות... בתרע"ג התאחדו אגודות ההתעמלות השונות [בערים ובמושבות] להסתדרות אחת שכללה תשעה סניפים, ובהם שש מאות מתעמלים, כשליש מהם נשים. בירושלים, שבה קמה אגודת 'מכבי' בתרע"ג, הצטרפו לאגודה עם היווסדה מאתיים חברים. האגודות עסקו לא רק בספורט כשלעצמו, אלא גם ערכו טיולים, קיימו שיעורי ערב לעברית, לתולדות ישראל ולספרות, ארגנו

תהלוכות ומשחקים.

אכן, הספורט וההתעמלות לא עמדו לכשעצמם. הטיפוח הגופני של 'היהודי החדש' בדרכים שונות, וטיפוח הלאומיות הישראלית החדשה הלכו יד ביד.

בתום מלחמת העולם הראשונה:

"המכבים מצוינים ומפוארים מאין כמותם, ברוחם, רוח עוז".

ערב פרוץ מלחמת העולם הראשונה (1914-1918) היו בכל ארץ ישראל כ-85,000 יהודים, יותר ממחציתם היו בירושלים, וכמה אלפים נוספים היו בשלוש ערי הקודש האחרות: חברון, צפת וטבריה. בכל המושבות העבריות החדשות היו בסך הכול מעט יותר מ-10,000 יהודים. בארץ ישראל הסתיימה מלחמת העולם כאשר התורכים הובסו, והאנגלים כבשו את הארץ. ירושלים נכבשה בחנוכה תרע"ח (דצמבר 1917) ואזורי צפון הארץ נכבשו ב-1918. כשנדמו הקרבות, התברר כי המלחמה פגעה קשות ביישוב היהודי. בין 10,000 ל-15,000 מיהודי ירושלים מתו מרעב וממחלות. בשאר חלקי ארץ ישראל היו מאות חללים יהודים נוספים. בתום המלחמה נמנו בכל יישובי הארץ בסך הכול כ-56,000 יהודים.

ב-1917, עוד טרם תמה מלחמת העולם, נאם **מנחם אוסישקין** (1848-1931) – אז מראשי התנועה הציונית, ומאוחר יותר יו"ר 'ועד הצירים' ויו"ר 'הקרן הקיימת' – בפני מאות צעירים חברי הסתדרות 'המכבי' באודסה. הוא הסביר בהרחבה את משמעות שמה של אגודתם, והצביע על הלקח שצעירי ישראל צריכים ללמוד מהעקשנות שליוותה את מאבק המכבים. בין היתר, אמר אוסישקין לצעירים:

”בן אירופה, חניך הציוויליזציה הרומית, מקדש ומעריך את הפתגם 'נפש בריאה בגוף בריא'. אנו, בני ישראל סבא, שהננו קוראים כידוע מימין לשמאל, אנו מצווים להפוך גם את הפתגם הזה: גוף בריא, לנפש בריאה. נפש בריאה – היא התכלית; גוף בריא – הוא אך אמצעי. ואתם ירדתם לסוף האמת הזאת! לא בשם 'שמשון' בחרתם, שהוא סמל הכוח הגשמי, אלא בשם 'מכבי', שם גיבור הרוח. המכבים אינם מופלאים מצד כוחם הגשמי, מצד טכסיסי האסטרטגיה שלהם. רבים ממעשי הגבורה הזאת מצויים בדברי ימי האנושות, אף בקורות עם-העברים. המכבים מצוינים ומפוארים מאין כמותם ברוחם, רוח עוז.

בהמשך נאומו, טווה **אוסישקין** באוזני הצעירים את סיפור המכבים. דבריו היו מרגשים ביותר, אך בסיסם ההיסטורי היה לקוי. כך, רק לשם דוגמא, הוא דיבר על כך שלמתתיהו החשמונאי היו שבעה בנים, אך כידוע היו לו רק חמישה: **יוחנן הגדי, שמעון התרסי, יהודה המכבי, אלעזר החורני ויונתן הווספי**. בהמשך דבריו אמר עוד:

”היכל המלכים [היוונים]. המלך אנטיוכוס יושב על כיסאו והפמליא מסביב לו, אנשי החצר וגדודי צבאותיו; לפניו – פסל זאוס, ונער רך, כמעט ילד [הכוונה ליונתן החשמונאי – צ.צ.]. אחיו, שישה במספר, כבר הוצאו להורג, כי לא ניאותו לכרוע לאליל. עתה הגיעה שעתו של הקטן באחים. העריך מוכן לוותר מעט על רצונו: הנה יפיל טבעתו לפני האליל, יישח נא הנער ויריס את הטבעת, והיה בעיני העומדים מסביב כמשתחוה לזאוס. אנטיוכוס מלך כביר, מלך המלכים – מוותר. אך הנער העברי החלש אינו מוותר: 'לא מלך איום ונורא, לא אעשה רצונך; לשקר לא אוכל; לא אוכל להראות לאחרים דרך של בגידה באלוהיי, בעמי'. וייפול חלל. אכן גופו אוכל, אפס רוחו, רוח גבורה ועוז רוחו הקדושה, לא עברה מן העולם. אותו נער עברי חי וקיים!

אוסישקין סיים את נאומו במוסר השכל: אין להיכנע; אסור לוותר ואסור להתפשר; יש לעצב את כוחות הגוף וכוחות הנפש, ולהתמסר התמסרות מוחלטת לשליחות הציונית. הוא פסק:

”ראוי לכם, צעירי ישראל, שתזכרו ותעריצו את זכרו של אותו נער. אל פשרה, צעירי ישראל. אל ויתורים בחייכם, בשאיפותיכם הרוחניות! רצון בביר, משמעת המחשבה, מסירות אין קץ למשא נפשכם – הנה המתכונת לחייכם.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק:

”גם תשובה גשמית יוצרת דם בריא, גופים חטובים ואיתנים.”

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (1865-1935) עלה ארצה בשנת 1904. מעת עלייתו ועד 1914 שימש כרבן של יפו והמושבות, בשנת 1919 הפך להיות רבה של ירושלים, והחל ב-1921 כיהן כרב האשכנזי הראשי של כלל יהודי ארץ ישראל.

הרב קוק קישר בין פיתוח תרבות הגוף ובין טיפוח האמנות והגבורה. בשנת 1906 קידם בברכה את הקמת בית הספר 'בצלאל' בירושלים ואת "תחיית האמנות והיופי העברי בארץ ישראל". הרב קיווה כי מוסד זה יפתח את רגש היופי, "ירומם נפשות רבות ומדוכאות לתת להם הסתכלות בהירה ומאירה על הדרת החיים הטבע והמלאכה". הפיתוח הגופני והאסתטיקה היו עבור הרב קוק צעד חשוב בתהליך הפיתוח הפנימי ובהעצמת האמונה הצרופה. הוא האמין בצירוף של גוף ונפש, של קודש וחול – וטען כי מערכת החינוך הדתית החדשה חייבת לעמול על חיבורם.

ב-1920 נדפס לראשונה ספרו 'אורות', ושם כתב:

”גד תביעתנו הגופנית. גוף בריא אנו צריכים. התעסקנו הרבה בנפשיות. שכחנו את קדושת הגוף. זנחנו את הבריאות והגבורה הגופנית. שכחנו שיש לנו בשר קודש, לא פחות ממה שיש לנו רוח קודש... כל תשובתנו תעלה בידינו רק אם תהיה, עם כל הוד רוחניותה, גם תשובה גשמית, יוצרת דם בריא, גופים חטובים ואיתנים, רוח לטהר זורח על גבי שרירים חזקים, ובגבורת הבשר המקודש תאיר הנשמה שנתחלשה.

באותו ספר, שיצא לאור בשנה שבה התרחשו מאורעות תר"פ, כתב גם:

”ההתעמלות, שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק גופם בשביל להיות בנים אמיצי כח לאומה, היא משכללת את הכוח הרוחני של הצדיקים העליונים, העוסקים בייחודים של שמות הקדושים, להרבות הבלטת האור האלהי בעולם, ואין גילוי אור אחד עומד בלא חברו כלל.

מסקנתו של הרב קוק הייתה חד-משמעית: פיתוח הגוף של צעירי ישראל מועיל לפעילות הרוחנית של הצדיקים העליונים. אלו תלויים באלו, ואלו קשורים באלו.

יחד עם זאת, הרב עמד על כך שגבורת הגוף תהיה בעלת ערך רק אם היא תספוג את רוח הקדושה המקורית שבאה לידי ביטוי בחיי תורה ומצוות. בהמשך כתב:

”ודאי יש צורך לעולם וגם בישראל בגיבורים כובשים. אבל מה שיתן את רוח הגבורה להיות הולך וחי מתאים לטבע האומה במקורותיה, זאת היא כל תביעת הקדושה, התורה והמצוות, גודל ההשגה וטהרת החיים וקדושתם.

אולם, במקביל, היה **הרב קוק** מוטרד מאוד מריבוי חילול הקודש בארץ ישראל. הוא קבל על התפשטות הפעילות הספורטיבית של הנוער הארצישראלי בשבתות, ויצא נגד 'מכבי' ו'הצופים', שפעלו דווקא בשבתות. הוא התלונן על כך בפני מנחם אוסישקין, איש 'ועד הצירים':

”ה'מכבי'... קבע ביום השבת את תרגיליו וטיוליו המקושרים בחילול קודש”, וביקש כי יוסבר להם "שהם עוברים את גבול החופש ובאים עד לידי... אנרכיה ציבורית". הואמחה "נגד הנבלה הגדולה של עלבון הקודש שנעשה ע"י הצופים והצופיות... נגד המכבים אשר קבעו להם בחוצפה חוק קבוע של חילול שבת בפרהסיא, ונגד העיתונים העברים שמדפיסים את המודעות המעליבות שלהם".

יוסף יקותיאל, שהיה מראשי 'מכבי' בארץ ישראל, דן עם הרב קוק על תלונותיו. השניים לא הגיעו להסכמה ביניהם, אך יקותיאל התרשם מאוד מדמותו כפי שהתגלתה בפגישתם. כשיצא מן הפגישה הוא ניסה לשחזר את הדברים ששמע מפי הרב בדבר חשיבות טיפוח הספורט והגופניות, ובדבר ערכה של תנועת 'מכבי', ופרסם זאת בעיתון 'דואר היום'. לדבריו, הרב קוק אמר לו כך:

הספורט הוא דבר שבקדושה. התנועה המכבית היא אחד מהיסודות החשובים ביותר בתנועת התחייה שלנו. בספורט יש הרבה עדינות ואצילות נפשית. השקפתי על ההתעמלות נתפרסמה זה מכבר ולא שיניתי אותה. יש בה הרבה אידיאליות. עלינו להשיב לעמנו את גבורת גיבורי-יהודה, הנחוצה לבניין האומה וארצה. דעה משובשת היא הדעה המתנגדת לספורט. דעה זו אינה מתאימה לחיים ולמציאות, הן אומרים אנו 'מלך חפץ בחיים', ולכן עלינו להילחם נגד המכשולים שבדרכנו, עלינו לחזק את כוחותינו ולאמצם לבניין האומה.

בהמשך למחאתו של **הרב קוק** על הפגיעה בשבת, התקיימה בישיבת מאה שערים אסיפת מחאה בנושא זה. באותה אסיפה, תקפו החרדים את אופיו של החינוך הלאומי כולו, ובמקביל מחו נגד ארגוני הנוער החילוניים – שכונו אז 'חופשיים' – על היותם גורם מרכזי בעיצוב אופי בילוי השבת בקרב הצעירים בארץ:

האסיפה מכירה את הריקנות של החינוך המודרני של עכשיו בא"י שהוא נתן את האפשרות להופעות מחפירות כאלה... האסיפה מוחה נגד כל ההסתדרויות והחברות שקבעו את יום השבת קודש לזמן אסיפות כלליות, תרגילי התעמלות ומשחקי ספורט באופן פומבי ובייחוד המכבי והצופים.

'ועד הצירים' נדרש להשיב למחאות החרדיות, והתבקש להתערב כדי שהפגיעה בשבת לא תישנה. אחד מחברי הוועד, שהסכים עם עיקרי התלונות הדתיות, פנה בנדון להסתדרות 'מכבי'. אולם יושב הראש של 'מכבי' באותם ימים, **אביעזר ילין**, הגיב חד-משמעית:

חברי האגודה אינם חופשים אלא בשבת, לכן נאלצים אנו לסדר את הכנוס ביום זה. מובן שאין אנו חושבים כדעת הרבנים שיש בזה משום חלול השבת ח"ו [חס ושלום]... ועל כן לא נסכים בשום אופן לעבב את הכנוס בשבת זו.

הפעילויות הספורטיביות בשבתות לא פסקו. גם מחאות מאוחרות יותר, שהתמקדו בעיקר במשחקי הכדורגל בשבתות, לא הועילו.

רעיון המכביה:

"העם היהודי חייב לערוך אולימפיאדה יהודית".

יוסף יקותיאל (1892-1982) הגה את רעיון המכביה עוד ערב מלחמת העולם הראשונה.

יקותיאל, שעלה ארצה עם משפחתו בשנת 1909, התיישב ביפו. מילדותו היה ספורטאי מצטיין ושיחק בקבוצת הכדורגל 'מכבי תל אביב'. בשנת 1912, בעודו נער בן 15, עקב אחר פרסום המשחקים האולימפיים שהתקיימו בשטוקהולם שבשבידיה, וכבר באותה העת **החליט ש"העם היהודי חייב לערוך אולימפיאדה יהודית"**.

ב-1914, כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, גויס יקותיאל לצבא העות'מאני, והתמנה כמדריך לחינוך גופני במטה המוג'אהדין (מלחמת הקודש) התורכי. במהלך המלחמה שירת גם בתפקידים נוספים, ובשנת 1918 שב ארצה. אחרי המלחמה עבד במוסדות שונים, ובהם 'המשרד הארצישראלי', 'ועד הצירים' ו'הכשרת היישוב', וכן היה פעיל ב'מכבי' והיה מאישי המפתח של הארגון. הוא נישא ליהודית, בתו של **עקיבא אריה וייס**, שנחשב ליזום ולמייסד של העיר העברית הראשונה, תל אביב. מקומות עבודתו ונישואיו

קרוברו לזכר מראשי התנועה הציונית, ובהם **מנחם אוסישקין**. רעיון הנעורים שלו בדבר עריכת "אולימפיאדה יהודית" המשיך להעסיקו ולא הרפה ממנו בכל שנות העשרים. הוא התדפק על דלתות המושלים הבריטיים, נפגש עם פקידי מדינה אנגליים ויהודיים, שוחח עם ראשי מוסדות יהודיים ועם חברים רבים – כשלמולו מטרה אחת: **להביא לידי כך שרעיון המכביה יקרום עור וגידים.**

יוסף יקותיאל, הוגה רעיון המכביה
תמונה לקוחה מתוך פרויקט "ישראל
נגלית לעין"

בשהציג את רעיון המכביה, טען שיש לה ארבע מטרות:

- **ראשית**, טיפוח התרבות היהודית – תרבות הגוף ותרבות הרוח – והצגת התרבות היהודית בפני עם ישראל ובפני העולם כולו.
- **שנית**, טיפוח הספורט היהודי בעולם, תוך הדגשה כי הספורטאים היהודים אינם רק נציגי מולדותיהם, אלא הם גם נציגי העם היהודי בכללותו.
- **שלישית**, טיפוח מרכזיותה של ארץ ישראל והבלטת העובדה כי הינה מרכזו של העם היהודי.
- **רביעית**, טיפוח תנועת 'מכבי', בוגריה וצעיריה.

יקותיאלי עמד על כך שכל ארבע המטרות משתלבות זו בזו, וקבע: "אין להעדיף מטרות אחת על פני חברתה וכי אין להסתפק בחלק של המטרות".

בחנוכה תרפ"ח 1928 עלה סוף סוף בידיו לשכנע את הוועידה הארצית של 'מכבי' להחליט לערוך מכביה ראשונה באביב תרצ"ב 1932, "במלאת 1800 שנים למרד בר-כוכבא". ההחלטה הייתה זקוקה לאישור הנשיאות העולמית של 'מכבי', שמושבה באותם הימים היה בברלין. הנשיאות העולמית אישרה את ההחלטה הארצישראלית, והעבירה את המלצתה להחלטה סופית של הקונגרס העולמי של 'מכבי', שנערך ביוני 1929 במהריש-אוסטראו שבצ'כסלובקיה. באותו קונגרס אושרה ההצעה סופית.

אולם, למרבה הצער, כמה שבועות אחרי סיום הקונגרס העולמי של 'מכבי', השתנה לחלוטין המצב בארץ ישראל. באוגוסט פרצו פרעות שראשיתן הייתה בהסתה דתית של המופתי הירושלמי חג' אמין אל חוסייני ובוויכוח מר בין הערבים ליהודים על סדרי התפילה בכותל המערבי בתשעה באב תרפ"ט 15 באוגוסט 1929.

שבוע לאחר מכן פרצו בכל הארץ מעשי אלימות ערבית שכמותם לא נודעו עד אז, ושכיום הם ידועים כ'פרעות תרפ"ט', או כ'מאורעות תרפ"ט'. התוקפנות הערבית החלה ביום שישי, י"ז באב 1929 והתפשטה מירושלים לכל הארץ. אחד משיאיה היה למחרת, ביום השבת, בעיר חברון, שם נרצחו 67 יהודים – בהם נשים, זקנים וילדים – ונפצעו יותר מ-100. בסך הכול, בכל מעשי התוקפנות הערביים בכל הארץ, נפגעו עשרות יישובים יהודיים. חלקם נעזבו או נמחו לחלוטין. משתמו המאורעות, הסתבר כי 113 יהודים נרצחו וכ-350 נפצעו. מאות משפחות יהודיות איבדו את בתיהן ואת כל רכושן.

בימי המאורעות ובסמוך להן הוסחה הדעת מן המחשבות על המכביה וכן מכל מחשבה על פעילות ספורטיבית אחרת. חברי 'מכבי' הצטרפו לפעולות 'ההגנה', שהתגלתה ברפיונה. רק עם שוך האלימות, שבו לעסוק בארגון המכביה.

כשחזרו לעסוק בפרטים הקונקרטיים של המכבייה הראשונה, החל מאבק בין נציגי ירושלים ובין נציגי תל אביב בסוגיה היכן ראוי לקיים אותה. בסופו של דבר סוכם כי:

הבכורה הלאומית אמנם [מגיעה] לירושלים, אבל הגשמת הדבר קשה בה. תל אביבהעברית במאה אחוזים מתאימה מאוד לחפצנו, ובה גם שטח אדמה עירוני המיועד לאצטדיון ושאר התנאים להארכת אלפי אנשים מחוץ לארץ.

יהושע וולפיאנסקי-אלוף (1980-1900) הופקד על ארגון המכבייה הראשונה, ואחרי שזו הצליחה הוא הופקד גם על ארגון של שלוש המכביות הבאות, לבד מהראשונה שהתקיימה ב-1932: ב-1935, ב-1950 וב-1953. יהושע אלוף – בדומה ליוסף יקותיאל – היה גם הוא בוגר גימנסיה 'הרצליה' בתל אביב וחבר ההנהגה הראשית של 'מכבי'. (בתשכ"ד) 1962) זכה בפרס ישראל על "תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה בטיפוח תרבות הגוף".

המכביה הראשונה:

"רבים הגיעו עם חליפות לבנות וכובעים תכולים, כיאה לציין אירוע ציוני גדול".

משתתפי מסע האופנועים

המכביה הראשונה התקיימה כמתוכנן בתל אביב, במרס 1932. לקראת קיומה נבנה אצטדיון 'המכביה' על שפת הירקון, בגבול רמת גן. בניית האצטדיון הייתה סבוכה ביותר, והצריכה מאמצים רבים והיערכות יוצאת דופן, אך בסופו של דבר, למרות החששות הכבדים, היא הסתיימה בזמן. שמונה ימים לפני פתיחת המכביה הודיע יושב ראש 'ועדת המגרש', כי למרות החששות, האצטדיון יהיה מוכן במועד, וכי הוא יכיל 5,000 מקומות ישיבה וכ-15,000 מקומות עמידה. כדאי לציין כי כלל האוכלוסייה היהודית בארץ מנתה אז כ-180,000 יהודים, ולפיכך האצטדיון היה יכול להכיל – בישיבה ובעמידה – כעשירית מכלל יהודי הארץ.

לקראת המכביה הראשונה, נערך ברחבי ארץ ישראל מסע אופנועים, שהיה מסע פרסום משמעותי ביותר. במקביל, משלחות של רוכבי אופנועים יצאו מתל אביב למסעות תעמולה באירופה. הם נסעו מתל אביב ללונדון, ועברו דרך חצי האי סיני, קהיר, סלוניקי, סופיה, בלגרד, פתקפורט, פריז וכן ערים רבות נוספות. בכל עיר ועיר הם התקבלו בתשואות על ידי הקהילות היהודיות המקומיות.

תעודה

נתנה לחי' בינפלד - ורטהיימר

בעד השתתפותו הפעילה במבניה הראשונה בארץ ישראל תרצ"ב

במקצוע שחיית חזה 100 מטר פרס I

שחיית גב 100 מטר פרס I

שחיית שליחים 4x100 פרס I

הזפתית 200 מטר פרס II

שחיית הזפתית 300 מטר פרס III

המנהל הטכני:

[Signature]

חבר השופטים:

[Signature]

ת"א כ"ב באב אר"ב תרצ"ב 28/3 6/4 1932

תעודת הצטיינות לשחיית בינפלד-ורטהיימר על השגיה במבניה הראשונה, 1932

ככל שהתקרב מועד המכביה הראשונה, קושטה העיר תל אביב, שמנתה אז כ-50,000 נפש, ב"מאות כרזות כחולות-לבנות". בכל רחוב ובכל פינה בעיר נתלו סיסמאות המכביה וסמליה. מאות משפחות נענו לקריאה לארח את משתתפי המכביה בבתיהם. ערב פתיחת המכביה נערך בעיר נשף תרבותי גדול, שעמד בסימן העבריות החדשה-ישנה. שחקני תיאטרון 'האוהל' הציגו קטעים מההצגה 'ירמיהו'; שחקני תיאטרון 'הבימה' הופיעו עם קטעים מ'כתר דוד' ו'אמנון ותמר'; האנסבל הקאמרי ניגן קטע של היצירה 'שמשון ודלילה'; האורטוריה הישראלית ביצעה את 'אליהו, איזבל והארמון' ואת שיר הניצחון מתוך 'יהודה המכבי'; תזמורת מכבי האש הנעימה את האווירה במנגינות עבריות.

ביום פתיחת המכביה הגיעו לתל אביב אלפי אזרחים, מכל חלקי הארץ. בדיווח העיתונאי על הפתיחה נאמר:

"רבים הגיעו עם חליפות לבנות וכובעים תכולים, כיאה לציון אירוע ציוני גדול."

המכביה נפתחה בתהלוכה של קבוצות צועדים ברחובות תל אביב, כשלפניהם שורה של רוכבים. בלט במיוחד ראש עיריית תל אביב, **מאיר דיזנגוף**, שרכב על סוסו הלבן ונאבק בחולות הטובעניים בדרך לאצטדיון. בשל תמונה זו, של סוסו של דיזנגוף, היו שקראו למכביה הראשונה: 'מכביית הסוס הלבן'.

טקס הפתיחה נערך בחסות הנציב העליון הבריטי, **סר ארתור ג' ווקופ**, ולצידו היו - בין השאר - **הנרייטה סולד**, **הלורד מלצ'ט**, **נחום סוקולוב**, **חיים נחמן ביאליק** ואחרים. משמר הדגל של טקס הפתיחה הורכב משורה של נושאי חרבות, ובראשם השומר המפורסם מפתח תקווה: **אברהם שפירא**. הטקס כלל מופע התעמלות מרהיב בהשתתפות 2,500 מתעמלות ומתעמלים. המופע הוכרז כמחווה לסניפי 'בר כוכבא' בברלין, 'הכוח' בווינה ו'הגיבור' בפראג - מייסדי תנועת 'מכבי' העולמית. בתום המופע הופרחו לשמים 120 יונים צחורות: מניין יונים לכל שבט משבטי ישראל.

בתחרויות המכבייה הראשונה השתתפו 390 ספורטאים יהודיים מ-18 ארצות. בלטו במיוחד 69 מתחרים יהודים משלוש ארצות ערביות: לבנון, סוריה ומצרים. כן בלטו כמה מתאגרפים אורחים, לא יהודים, מארצות ערב.

יש לציין כי במכביה הראשונה השתתפו רק **ספורטאי 'מכבי'** וכי **ספורטאי 'הפועל' החרימו** את האירוע כיוון שמארגניו לא נענו לשורת תביעות שהציגו, האחת: שנבחרות 'הפועל' תופענה במכביה עם דגליהן ותלבושתן; השנייה: שיוזמנו צעירים מ'הנוער העובד' ומ'הצופים הדתיים' ולא רק מ'מכבי הצעיר'; השלישית: שיוזמנו קבוצות ספורט מהעולם הרחב, הקרובות ברוחן לרוח 'הפועל', וכן תביעות נוספות.

יהודי פולין - שלמרבית הצער, רבים מהם נטבחו כמה שנים מאוחר יותר - זכו במקום הראשון בדירוג הכללי של תוצאות המכביה הראשונה. אחריהם, לפי הסדר, זכו יהודי אוסטריה, ארצות הברית, צ'כסלובקיה, ארץ ישראל ומצרים. כאשר נמנו המדליות, התברר כי נבחרת ישראל זכתה במדליית זהב אחת בלבד: בענף הסיף לנשים.

המכביה הראשונה נמשכה בסך הכול שלושה ימים, ונעלה בסימן **חמישים שנה לעלייתם של הביל"ויים לארץ ישראל (1882)** ו**חמישים שנה לייסודה של ראשון לציון, המושבה העברית הראשונה** (בט"ו באב תרמ"ב, 1882).

המכבייה השנייה:

“איש מן המשלחת לא שב לבולגריה... כלי התזמורת... שבו באוניה מיוחדת”.

נבחרת גרמניה למכביה

המכביה השנייה נערכה בראשית אפריל 1935. היא עמדה להיפתח ביום ראשון, אחד באפריל, אולם נפתחה בפועל רק בשניים באפריל. אחד המארגנים הסביר זאת כך:

”לא רצינו לפתוח את המכביה ביום הפתאים הבינלאומי. הרי רצינו להיות עם ככל העמים.”

בין המכביה הראשונה למכביה השנייה הוכפל מספר היהודים בארץ. בראשית 1935 הוא עמד על כ-375,000 בקירוב. בתקופה שבין שתי המכביות גדלה העיר תל אביב ביותר מכפליים, ומספר תושביה עמד על כ-125,000. כל זאת אירע למרות שאחרי מאורעות תרפ”ט הגבילו הבריטים את מספר העולים היהודיים הזכאים לעלות ארצה בעזרת ‘קווטות’ (מכסוות קטנות יותר של ‘סרטיפיקטים’ – רשיונות עליה)

המכבייה השנייה התקיימה תחת הצל הכבד של עליית הנאצים לשלטון בגרמניה (1933) והיא נערכה בעת שהבריטים לא אפשרו ליהודים להימלט מציפורני הנאצים, וסירבו לתת לרובם לעלות ארצה. לכן, מלכתחילה, היו שראו במכביה "הפגנת כוח יהודית נגד רומסיו ומשפיליו של עם ישראל". זאת ועוד: רבים קיוו כי מאות יהודים לא ישובו לארצותיהם, וינצלו את ההזדמנות להסתכן בעזרת המכביה לארץ.

באותה העת, היה היישוב היהודי בארץ נתון במחלוקות פוליטיות קשות בין 'השמאל' ו'הימין'. המחלוקות התעצמו מאוד אחרי רצח ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, חיים ארלוזורוב, ביוני 1933. רבים בשמאל היו משוכנעים כי 'אנשי הימין' רצחו את ארלוזורוב. כיום משוכנעים היסטוריונים רבים שזו הייתה האשמת שווא. למחלוקות הפוליטיות היו השלכות ישירות על הספורט בישראל, ובראש וראשונה עליהם בין שלושת ארגוני הספורט הגדולים: 'מכבי', 'הפועל' ו'בית"ר'. 'מכבי' נחשב אז "ארגון הספורט שלהבורגנים, הציונים הכלליים", 'הפועל' זוהו כ"ארגון ספורט של מעמד הפועלים", ואילו בית"ר היה "הארגון של הרביזיוניסטים" – כך או כך, המריבות ביניהם היו אינסופיות.

למריבות אלו הייתה השפעה משמעותית גם על אירועי המכביה. בעקבות לחצי 'הפועל' – ובמקביל, בעקבות לחצי אנשי 'בית"ר', שלחצו גם הם לאותו כיוון – ביטלו השלטונות הבריטים את צעדת הפתיחה של המכביה, שעמדה להיערך ברחובות תל אביב. גם ראשי 'הפועל' וגם ראשי 'בית"ר' תבעו מהמשטרה האנגלית לערוך צעדות מקבילות משלהם, דווקא בזמן קיום הצעדה של 'מכבי'. מסקנה משטרת המנדט הייתה צפויה: כלהצעדות תבוטלה.

למרות המחלוקות, המכביה השנייה זכתה להצלחה. הגיעו אליה 1,350 ספורטאים מ-28 ארצות, ומ-6 יבשות: אירופה, צפון אמריקה, דרום אמריקה, אוסטרליה, אפריקה ואסיה. הפעם בלטו במיוחד עשרות ספורטאים מגרמניה, שברגע האחרון קיבלו היתר לצאת את ארצם (ורובם כבר לא שבו אליה) ספורטאי כל הארצות הביאו עמם כ-1,000 מלווים, רובם 'בני זוג' פיקטיביים שהיו, כביכול, נשואים לספורטאים או לספורטאיות, וכך הצליחו לעלות, ובעצם לחמוק לארץ, ללא 'סרטיפיקטים'.

כל המברכים בטקס הפתיחה היו יהודים. שום נציג של ממשלת המנדט הבריטי לא בירך, כיוון שהבריטים חששו כי השתתפותם הפומבית במכביה תעורר תסיסה בקרב הציבור הערבי. בין המברכים בלטו **הלורד מלצ'ט**, נשיא הכבוד של 'מכבי' העולמי; **מאיר דיזנגוף**, ראש עיריית תל אביב; **מנחם אוסישקין**, יו"ר הקק"ל ו**שושנה פריסין**, נציגת 'הציונים הכלליים'. הראשון לציון, **הרב בן ציון מאיר ח' עוזיאל**, עורר התרגשות מיוחדת כשפנה ליהודי התפוצות ואמר להם:

העלייה מהגולה כשהיא נושאת פניה ומגמתה לארץ-הקודש, היא לא רק עלייה של קבוצה מכבית, אבל היא עלייה נפשית בבירה, שפושטת מעליה אלקי הנכר ומנהגי השפעת הנכר בכל צורותיהם ומתלבשת בקדושת הארץ וקדושת עם ישראל האצורה באדמתה וספוגה באווירה.

באותו נאום חזר הרב עוזיאל והתייחס לנושא חילול השבת, שהעיק עליו מאוד, ותבע:

”תימצא הדרך למנוע את משחקי הספורט הפומביים והרועשים בימי שבתות ומועדי קודש בארצנו הקדושה.”

הספורטאים היהודיים התחרו במכביה השנייה ב-21 ענפי ספורט, ביניהם שורה של ענפים שלא היו במכביה הקודמת: ג'ודו, ג'יאודג'יסטו, הרמת משקולות ועוד. לקראת המכביה נחנכה בריכת שחיה בשכונת בת-גלים בחיפה, ושם נערכו תחרויות שחיה וספורט מים.

כאמור, ספורטאים רבים – ו'בני הזוג' הפיקטיביים שלהם – התכוונו מראש לעקוף בעזרת המכביה את מחסום הסרטיפיקטים הבריטי. מאות אכן עשו זאת והצליחו להסתכן ארצה. הגדילה לעשות המשלחת של ספורטאי בולגריה, שמנתה כ-350 ספורטאים ומלווים, וכללה גם תזמורת שהשתתפה בטקסי הפתיחה והנעילה. על פי המסופר:

”איש מן המשלחת לא שב לבולגריה... רק כלי התזמורת שהביאו עמם, שבו לשם באנייה מיוחדת...”.

פסק זמן בין המכביות:

”בימים אלה יש משמעות חדשה, משמעות ריאלית ממשית לשם מכבי.”

המחצית השנייה של שנות השלושים בארץ ישראל עמדה בסימן 'המרד הערבי', הקרוי בהיסטוריוגרפיה גם 'מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט' (1936-1939) המרד הערבי כלל אלפי פעולות טרור ערביות נגד הבריטים ששלטו בארץ, הפגנות מחאה, מרי מסים, שביתות ומעשים אלימים. וכן אלפי פעולות נגד היהודים. בתום ארבע שנות המרד – ובהן גם חודשים של רגיעה – נודע כי נהרגו למעלה מ-400 יהודים, כ-200 בריטים וכן כ-5,000 ערבים, רובם נהרגו זה ביד זה. על פי רוב, ערבים קיצוניים פגעו בערבים מתונים, שנדמו בעיניהם כמשתפי פעולה עם הבריטים או עם היהודים. באותן שנים גם נפצעו אלפי ערבים, מאות בריטים ומאות יהודים. כמו כן, נרשמו פגיעות קשות בכלי תחבורה, בבתים, בשדות וברכוש מכל הסוגים.

בשעה שהחל 'המרד הערבי', היו עדיין רבים ב'מכבי' שאמרו כי: **”יש לקיים את המכביה השלישית בשנת 1938, שלוש שנים אחרי המכביה השנייה”**. אולם, כל האמירות הללו התנפצו אל קרקע המציאות הפוליטית, הביטחונית והכלכלית הקשה.

אשר למציאות הפוליטית, הבריטים ביקשו להכביד על קיום המכביה בשל שני טעמים מרכזיים: האחד, מתוך חשש כי המכביה והאירועים סביבה יתסיסו עוד יותר את האיבה בין הערבים ובין היהודים. השני, הם ידעו וזכרו כי רבים מבאי המכביה השנייה נותרו בארץ למרות שהיו חסרי 'סרטיפיקטים'.

אשר למציאות הביטחונית, ככל שנקף הזמן, היה ברור כי אי אפשר יהיה להבטיח את ביטחונם של הספורטאים ואת אבטחתן של התחרויות, ובמיוחד ללא תמיכת השלטונות הבריטיים. הכול נוכחו לדעת כי מדי יום ובכל

שבוע מתבצעים אירועים אלימים אנטי יהודיים, וגרמות פגיעות רבות בגוף וברכוש. יישובים יהודים שונים הותקפו – בעיקר יישובים מבודדים – וכמה מהם אף פונו או נחרבו. היו גם פגיעות רבות בערים סמוכות או בערים מעורבות: בתל אביב, שלצדה שכנה יפו, בירושלים, בחיפה ובעוד מקומות.

אשר למציאות הכלכלית, גם היא הייתה קשה ביותר. תחילה היו שהאמינו כי ניתן לגייס את הכספים הנדרשים לקיום המכביה מקרב יהודי התפוצות, אך מהר מאוד התברר כי היהודים בעלי הממון חשו באותה העת שיש להם סדרי עדיפות אחרים.

בסופו של דבר הודיעו חולמי המכביה כי **“השעה אינה כשרה לקיים מכביה ולא ניתן להביא ארצה אלפי יהודים”**. במקביל, לא בוטלו כל אירועי הספורט, והוחלט על קיומו של אירוע אחר, צנוע יותר: **‘כינוס ארצי של הסתדרות מכבי ארץ ישראל’**. הכינוס הזה נערך בפסח תרצ”ח 1938 ונטלו בו חלק מאות ספורטאים ארצישראלים ואלפי צופים.

ב-1 בספטמבר 1939 פרצה מלחמת העולם השנייה. כידוע, המלחמה נמשכה כחמש שנים, והנאצים ועוזריהם רצחו בשנות המלחמה שישה מיליון יהודים. מיליוני היהודים ששרדו היו מוכי טראומות, ואיש לא יכול היה להעלות בדעתו, עם תום המלחמה, לארגן מכביה חדשה.

זאת ועוד: הבריטים המשיכו לחסום את שערי הארץ ומנעו מפליטי החרב היהודיים לעלות ארצה. המאבק המדיני בבריטים והמאבק הצבאי בהם הלכו והתעצמו. בסופם של דברים, כתוצאה מהלחץ היהודי הבלתי פוסק, הגיעו הבריטים למסקנה כי עליהם לעזוב את הארץ. עצרת האו”ם החליטה ב-**29 בנובמבר 1947** לחלק את ארץ ישראל בין היהודים ובין הערבים, אך הערבים סירבו לציית להחלטה ויום לאחר **‘החלטת החלוקה’** פתחו במלחמת העצמאות. ב-**14 במאי 1948** עזבו אחרוני הבריטים את הארץ ו**בן גוריון** הכריז על הקמת

מדינת ישראל. **למחרת ההכרזה, פלשו צבאות ערב מחמש מדינות – מצרים, סוריה, ירדן, לבנון ועיראק – למדינת ישראל וניסו להשמידה בעודה באיבה**. כידוע, ניסיונם כשל, אך הניצחון גבה מחיר דמים גבוה.

בחנוכה תש”ח 1948 כשהניצחון היהודי במלחמת העצמאות כבר נראה באופק, קיימו אנשי ‘מכבי’ קונגרס עולמי בתל אביב, שאליו הגיעו נציגים רבים מהתפוצות. אורח הכבוד היה ראש הממשלה ושר הביטחון **דוד בן גוריון**, שבירך את המשתתפים, ואמר:

אתם מתכנסים עכשיו בארץ – כשמלחמת השחרור של המכבים חדלה להיות זכריסטורי עתיק ונעשתה מחדש מציאות היסטורית חיה ואקטואלית, ואולי בהיקף יותר גדול מאשר בתקופת החשמונאים. אנו חיים עכשיו... חיים מחדש, לא רק פרשת המכבים, אלא כמה וכמה מהפרשות האדירות שבתנ”ך... בימים אלה יש משמעות חדשה, משמעות ריאלית ממשית, לשם מכבי – משמעות של גבורה, עוז-רוח, לא ספורט – אלא מלחמה ממש למען חרות ועצמאות וגאולה.

בסיום הקונגרס, הוחלט לחדש את מסורת המכביות, ונקבע המועד לקיום המכביה השלישית: סוכות תשי”א.

המכביה השלישית:

"מכביה זו תספר על ראשית הגאולה".

המכביה השלישית אכן התקיימה בסוכות תשי"א. היא נפתחה ב-28 בספטמבר 1950 והסתיימה ב-11 באוקטובר. המכביה נמשכה שבועיים, כיוון שהוחלט להתחשב במיוחד בשומרי המסורת, ולא לקיים תחרויות בשבתות ובחגים.

המכביה השלישית נערכה בעיצומה של הגעת גל עולים אדיר ארצה – גל הידוע בשם 'העלייה הגדולה' – שבמסגרתו עלו ארצה, בין מאי 1948 לדצמבר 1951, 680,000 עולים. היישוב 'הוותיק', שקלט את 'צונאמי' העולים, מנה בסך הכול 650,000 איש, ומכיוון שכך, הן העולים והן בני היישוב הוותיק חוו קשיי קליטה עצומים.

כדאי לדעת: ב-1948, בחצי השנה הראשונה לכינון המדינה, עלו 102,000 עולים; ב-1949 עלו 240,000 עולים; ב-1950 – 175,000 עולים, וב-1951 עלו 170,000 עולים.

ערב קיום המכביה השלישית הגיע מספר היהודים בארץ למיליון. המשורר **נתן אלתרמן**, שהתרגש מעובדה זו, פרסם אז את שירו 'יום המיליון':

לא, אין הסטטיסטיקה שטח יבש.

לא אצלנו!

תמיד – אל עליון –

ידענו שיש בה דבר מה... יש ויש!

הלא כן? טוב להיות מיליון.

זה עניין, זה מין סף, זה מרגש עד לפלא,

זה נותן מין תחושה חדשה...

זה שונה עד אין קצה מתשע-מאות-אלף-

תשע-מאות-ותשעים - ותשעה.

ההבדל הוא עצום, חברים וחברת,

אין לזאת הגדרה במיליון.

שימו לב לנשימת הרחובות... היא אחרת.

בושם

מיליון – –

ואתה מסתכל ועינך מתלחחת.

תנצנץ הדמעה. מה יש?

כבר אמרנו לעיל: הסטטיסטיקה, אחא,

לא תמיד עניין יבש...

אלתרמן הדגיש בגאווה מרובה את כמות היהודים בארץ, אך התעלם מן העובדות כי באותם הימים עשרות אלפי עולים חדשים התגוררו באוהלים, כי היו אז עשרות אלפי חולים במחלות קשות- שחפת, טיפוס ועוד, כי פרצה בארץ שורה של מגיפות קשות, ביניהן שיתוק ילדים, דיזנטריה ועוד), כי שרר כאן משבר כלכלי עמוק וכי היה מחסור חמור בדולרים שבעקבותיו הוטלו הגבלות קשות על רכישת מזון, הנעלה וביגוד, וצומצם מאוד הייבוא(ימי הצנע).

למרות המצב החברתי הקשה, ולמרות המצב הכלכלי הנורא – ואולי דווקא בזכותם – התאמצו ראשי 'מכבי' לקיים "מכביה לתפארת", שבסיומה נטען כי ציינה את "ראשית הגאולה".

למרות כל הקשיים התקציביים, בנו לכבוד המכביה השלישית אצטדיון. אברהם קריניצי – אז ראש עיריית רמת גן – גייס סכום עתק שהושקע בהקמת אצטדיון, למרות שהיו אז צרכים גדולים אחרים.

למכביה השלישית הגיעו כ-800 ספורטאים יהודיים מ-20 ארצות. הפעם באו יהודים מכל ארגוני הספורט היהודיים בעולם. זו הייתה המכביה הראשונה שבה השתתפו, בין היתר, יהודים מלוב, מאוסטרליה, מהודו, מאירלנד, מפינלנד ומשבדיה. בלטו בחסרונם ספורטאים יהודיים מהגוש הסובייטי, שהרוזן הרוסי סטלין אסר על הגעתם ארצה, וכמובן ספורטאים יהודים מארצות ערב.

לראשונה הוחלט לשכן את כל משתתפי המכביה במקום אחד, כנהוג במשחקים האולימפיים. המקום שנבחר היה מבנה על חוף ימה של תל אביב, מול שדרות נורדאו, ששימש ערב הקמת המדינה מחנה צבאי בריטי.

טקס הפתיחה נפתח בדברי **יו"ר הכנסת יוסף שפרינצק**, שייצג את **נשיא המדינה הראשון חיים ויצמן**, שכבר היה חולה מאוד ולא יכול היה ליטול חלק באירוע. בטקס נערכה תפילת 'זכור' לנספים בשואה, ועוררה התרגשות כללית בקהל.

הביצועים הספורטיביים במכביה היו בינוניים למדי, אולם נבחרת ישראל הרשימה במיוחד. הספורטאים מישראל זכו במדליות זהב רבות בשלל המקצועות, ביניהם: קפיצה לגובה, קפיצה לרוחק (גברים), זריקת כידון, הטלת פטיש ועוד.

שדר הספורט המיתולוגי **נחמיה בן אברהם** – שהיה גם עיתונאי ב'הבוקר' – סיכם מאוחר יותר את המכביה השלישית כך:

המכביה הקודמת, השנייה, התקיימה ב-1935... [עתה] נוכל ללמוד פרק בהיסטוריה היהודית [על כל התקופה שחלפה] משנת 1935 עד שנת 1950... [הלימוד] יספר לא רק על ההשמדה שעברה עלינו, על הסתלקותם מן השורות של טובי הנוער בפולין, צ'כסלובקיה, גרמניה, הונגריה, רומניה, וכל יתר מדינות ההשמדה, היא תספר לא רק על מרכז הכובד של הגולה, אשר עבר עתה לעולם האנגלו-סכסי. מכביה זו תספר גם על ראשית הגאולה (הקמת מדינת ישראל).

המכביות בשנות ה-50:

“תחרויות תתקיימנה גם באולמות ספורט של בתי-ספר וגם באולמות-ציבור”.

הדלקת לפיד המכביה

המכביה הרביעית המשיכה את מסורת קיום המכביות אחת לשלוש שנים והיא נערכה בסוכות תשי"ד: מה-22 בספטמבר 1953 ועד ה-29 בספטמבר 1953.

נראה כי המכביה ארכה רק שבוע ימים, כיוון שבתקופה שבין המכביה השלישית למכביה הרביעית נקלטו בישראל עוד כ-150,000 עולים, והמדינה הייתה מצויה במשבר כלכלי-חברתי עמוק:

שנה קודם לכן, ב-1952, החליטה הממשלה לעצור את העלייה ארצה, כיוון שהרשויות השונות התקשו מאוד “לעכל” את העליות הקודמות. באותה העת היו ברחבי הארץ מאות אלפי עולים חדשים ביותר מ-200 ‘מעברות’, ובהן גרו באוהלים, בדונים, פחונים וצריפים. השקעת סכומים ניכרים באירוע ספורטיבי, מכובד ככל שיהיה, ובבניית מתקני ספורט חדשים לא התקבלה על הדעת. אחרי דיונים שונים הוחלט בלית ברירה, כי

“תחרויות שונות תתקיימנה גם באולמות ספורט של בתי ספר וגם באולמות ציבור”.

במכביה הרביעית נקבעו שלוש מסורות חדשות:

- ראשית, המסורת של הדלקת 'לפיד המכביה' מול קברות המכבים ליד מודיעין אז בתחום ממלכת ירדן והבאתו לאצטדיון המכביה ברמת גן.
- שנית, המסורת של הכתרת "הספורטאי המצטיין של המכביה". בפעם זו היה הזוכה מתעמל אמריקאי בשם **אייב גרוספלד**, שגרף 6 מדליות זהב. בנבחרת הישראלית בלטו שניים: השחיינית **שושנה ריבנר** שזכתה ב-2 מדליות זהב והקופץ לרוחק **דוד קושניר**, לימים מן המאמנים הבכירים בארץ (שזכה במדליית זהב אחת
- שלישית, נקבע כי המכביות תנהגנה בהתאם לנהוג במשחקים האולימפיים, ולכן תתקיימנה "אחת לארבע שנים".

המכביה החמישית נערכה בסוכות תשי"ח:

מה-15 ועד ה-24 בספטמבר, 1957.

משלחת ארה"ב למכביה החמישית

המכביה החמישית התקיימה בשעה שהמצב הביטחוני בארץ התייצב, אחרי הניצחון הצבאי הגדול ב'מלחמת סיני' שנה קודם לכן (מה-29 באוקטובר עד ה-5 בנובמבר, 1956). המכביה כולה עמדה בסימן התפתחות המדינה וריבוי הצלחותיה, שהחלו להנץ בתחומים רבים ומגוונים: קליטת העלייה, כלכלה, התיישבות, חקלאות, תעשייה ועוד. האצטדיון עבר לקראת המכביה שיפוץ יסודי, והושקעו בו משאבים רבים: מספר מקומות הישיבה הוגדל, נבנה יציע חדש, הותקנו מסלולי ריצה ושופצו מתקני ההלבשה. כמו כן הוכשרו מגרשים למשחקי כדורעף, והוגדל מספר מקומות הישיבה בבריכת 'גלי גיל', שיועדה לתחרויות השחייה. על בסיס הצעתו של **אהרן נתנאל**, יו"ר 'מכבי' העולמי, שנפטר מדום לב כחודש וחצי לפני טקס הפתיחה של המכביה, הוחלט להקים את '**כפר המכביה**' לטובת אירוח הספורטאים, והבניין הראשון בכפר נחנך רשמית בימי המכביה החמישית.

במכביה החמישית השתתפו 20 משלחות מכל העולם, ונטלו בה חלק 980 ספורטאים, רובם מצפון אמריקה, מדרום אמריקה וממערב אירופה. רוב מדינות מזרח אירופה לא אפשרו לספורטאים היהודים מארצותיהם להגיע לארץ.

עם פתיחת המכביה צעדו שניים בראש המשלחת הישראלית: אברהם שפירא, 'זקן השומרים העבריים', וצבי נשרי, 'המורה הראשון בארץ לחינוך גופני'. טקס הפתיחה כלל תרגילי ראווע בהתעמלות של 2,600 בני נוער, רבים מהם חברי 'מכבי הצעיר', אך גם ילדי עולים וילדים ממשפחות מצוקה. אחדים מבין הילדים עלו להתעמל יחפים או שנעלו "נעליים" שהכינו לעצמם מסמרטוטים ומפיסות קרטון (כדי שלא להידקר או להיפצע ממכשולים שונים שעל הקרקע).

במוקד ההתעניינות של הקהל שצפה בתחרויות המכביה עמדו ענפי האתלטיקה הקלה, השחייה, הטניס והכדורסל. בלט מאוד האצן היהודי הדרום אפריקאי **הרולד ברומברג**, שקבע שיאי מכביה בריצות ל-100 מטר ול-200 מטר, ועל כך הוענק לו התואר 'הספורטאי המצטיין של המכביה'.

עלתה על כולם אלופת העולם, המתעמלת היהודייה ההונגרייה **אגנס קלטי**, ששנה קודם לכן זכתה ב-4 מדליות זהב באולימפיאדת מלבורן (אוסטרליה). קלטי נודעת עד ימינו כאלופה האולימפית בעלת 10 מדליות אולימפיות, מהן 5 מדליות זהב. בארץ שבעו נחת מן העובדה שאחרי המכביה היא החליטה לעלות ארצה והשתקעה בישראל.

המכביות בשנות ה-60:

במכביה שאחרי הניצחון ב'מלחמת ששת הימים', הוסעו הספורטאים
לירושלים וביקרו בכותל המערבי ובעיר העתיקה.

דוד בן גוריון, ראש הממשלה ושר הבטחון ורעייתו פולה משתתפים בטקס פתיחת המכביה

בשנות ה-60 התקיימו 3 מכביות: המכביה השישית התקיימה בתשכ"א 1961 המכביה השביעית בתשכ"ה 1965 והמכביה השמינית בתשכ"ט 1969 כל המכביות, שנמשכו כל אחת שבוע ימים, הועתקו לחודשי הקיץ, כדי לא להיות תלויים בתעוועי מזג האוויר וכדי להקל על בואם של תלמידים, סטודנטים ומורים.

המכביה השישית נערכה בין ה-29 באוגוסט ל-5 בספטמבר, 1961. השתתפו בה כ-1,000 ספורטאים יהודים מ-26 מדינות, בהם נציגים מקולומביה, גואטמלה, אורגוואי וזאיר. כמו כן, השתתף טניסאי יחיד מקטננה שבקונגו.

ערב המכביה, הכיר הוועד האולימפי הבינלאומי ב'**הסתדרות המכבי העולמי**' כארגון בעל מעמד אולימפי. כתוצאה מכך זכו אירועי המכביה למעמד של משחקים אזוריים (בדומה למעמדם של משחקי הים התיכון, משחקי אסיה וכו'). ההכרה הבינלאומית חיברה את מארגני המכביה להיצמד לחוקת הספורט הבינלאומית. באותה השנה הוקמה 'רשות הספורט הממלכתית' שקבעה עבור המכביה שורה של עקרונות.

בטקס פתיחת המכביה השישית נכחו כ-30,000 צופים, ואורח הכבוד היה הנשיא השני של מדינת ישראל, **יצחק בן צבי**, שעמד לסיים את תקופת כהונתו השנייה (באותם הימים כל תקופת כהונה נמשכה 4 שנים). המכביה ננעלה בדברי ראש הממשלה **דוד בן גוריון**, שהביע תקווה כי במכביות הבאות תשתתפנה משלחות יהודיות מצפון אפריקה ומארצות מזרח אירופה.

פרס 'הספורטאי המצטיין של המכביה' הוענק ל**למייק הרמן** מארצות הברית, שזכה במדליות זהב בקרב עשרה, בקפיצה במוט ובקפיצה לרוחק. האתלטית **מדלן ברגמן** מאוסטרליה, שזכתה במדליות זהב בריצות 200 מ' ו-800 מ' לנשים, זכתה בגביע רשות הספורט לספורטאית המצטיינת.

האירוע האחרון במכביה השישית היה משחק כדורגל ידידותי – מרהיב ביופיו – בין הקבוצה האיטלקית 'יובנטוס' אלופת איטליה ובין נבחרת ישראל. משחק זה הסתיים בתיקו 3:3.

המכביה השביעית

תחרויות שחייה בבריכת גלית החדשה

המכביה השביעית התקיימה בשבוע שבין ה-23 ל-31 באוגוסט, 1965. הפעם הגיעו למכביה 1,200 ספורטאים יהודים מ-25 ארצות. רוב מדינות הגוש הקומוניסטי – והפעם גם תורכיה – לא אפשרו לספורטאים מארצותיהן להגיע ארצה.

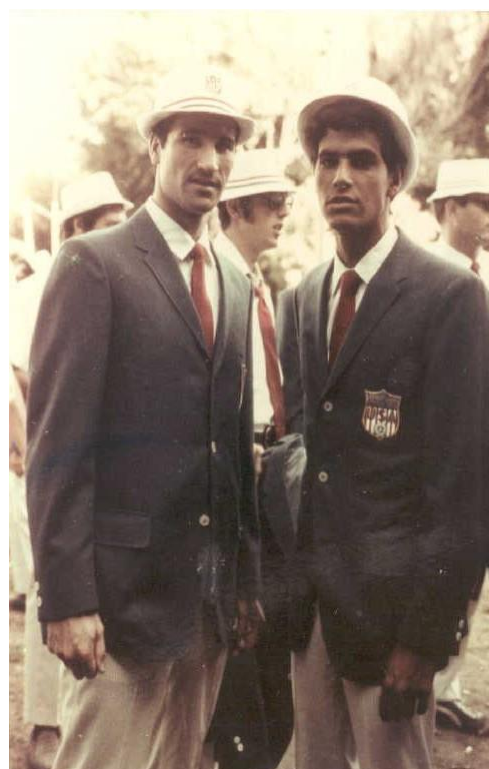
כל הספורטאים שהגיעו למכביה השביעית שוכנו ב'כפר המכביה', ובאותה השנה הוקם במקום גם בית כנסת. שוב הושקעו משאבים רבים לכבוד המכביה: האצטדיון ברמת גן הורחב והותקנו בו 53,000 מקומות ישיבה. מאות אלפי מטרים מעוקבים של אדמה הועתקו ממקומם, הוקמו סוללות עפר ענקיות ונבנו מנהרות מעבר לצופים. נחנך מסלול אתלטיקה משוכלל, שהותאם לכל התחרויות האתלטיות השונות. בסמוך לאצטדיון נבנה גם מגרש כדור, ונחנך מטווח הירי הראשון בישראל. ערב הפתיחה, הוכשרה בריכת השחייה 'גלית' ביד אליהו והותאמה לתחרויות השחייה.

אירועי המכביה השביעית התקיימו בכל רחבי הארץ. תחרויות הכדורגל נערכו ב-5 ערים שונות, תחרויות הכדורסל נערכו ב-6 מגרשים, ועוד. ענפי הגולף וענף צלחות החרס הופיעו בפעם זו ב'הופעת בכורה'. לראשונה צולמו משחקי מכביה רבים לטלוויזיה, אך כיוון שהטלוויזיה הישראלית עדיין לא הייתה קיימת – הם צולמו על ידי הטלוויזיה המערב-גרמנית ושודרו בכמה מארצות אירופה, ביניהן: הולנד, בלגיה, צרפת, אוסטריה ושווייץ.

נבחרת ארצות הברית למכביה השביעית מנתה 200 ספורטאים יהודיים. בלט ביניהם **מארק ספיץ** – שאז היה בן 15 – ואחרי שנים נודע כמהיר שחייני העולם. בנבחרת הכדורסל האמריקאית השתתף **טל ברודי** – שהיה אז בן 22, ורק אחרי המכביה הצטרף לליגה המקצוענית בארה"ב ושיחק במדי 'בלטימור'. כידוע, מאוחר יותר עלה **טל ברודי** ארצה, היה לקפטן נבחרת הכדורסל של 'מכבי תל אביב' והוליך אותה לניצחונות דרמטיים. טל ברודי – שהפך לאחד העולים המפורסמים בארץ שנקלטו כאן באופן מופלא – זכה בשנת תשל"ט בפרס ישראל על 'תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה בתרבות הגוף'.

ארבעה אתלטים לא יהודיים מקניה, מהטובים בעולם, היו אורחי המכביה השביעית. הם השתתפו בתחרויות ראווה שהתקיימו ביום הנעילה, אחרי שתמו התחרויות הרשמיות.

המכביה השמינית

הכדורסלן טל בוחדי משתתף במכביה

המכביה השמינית החלה ב-28 ביולי והסתיימה ב-7 באוגוסט, 1969. היא הושפעה – כמובן – מן **הניצחון הישראלי הדרמטי במלחמת ששת הימים, מכיבוש יהודה ושומרון ומאיחוד ירושלים**. הניצחון הגדול של צה"ל עורר במדינות רבות גלי הערכה עצומים לצבא הישראלי, והביא לגלי הערצה למדינת ישראל של כלל יהודי העולם. ההערכה וההערצה לישראל הורגשו היטב באווירת המכביה. לעומת זאת, תקריות הגבול וכן '**מלחמת ההתשה**' שהתרחשה בימי המכביה בגבולות ירדן ומצרים – כמעט שלא נתנו את אותותיהן.

למכביה השמינית באו 1,450 ספורטאים מ-27 מדינות, והם התחרו ביניהם ב-22 ענפי ספורט. במכביה הופיעו לראשונה נציגים מגרמניה, תחת סמלי מדינתם. גם הפעם לא הופיעו נבחרות יהודיות מארצות 'מסך הברזל' וממדינות האסלאם כולל איראן, ששלחה משלחת למכביות קודמות, כתגובה לכך, הוחלט להרכיב את 'משמר דגל המכביה' שכלל 7 ספורטאים יוצאי מדינות שבהן נאסר על השתתפות ספורטאים יהודיים במכביה.

לפיד המכביה' השמינית הודלק הפעם ממש בקברות המכבים, ליד מודיעין, ולא בסמוך להם באזור שהיה בשליטת ירדן עד מלחמת ששת הימים. כל הספורטאים משתתפי המכביה הוסעו לירושלים וביקרו בכותל המערבי ובעיר העתיקה. לאחר מכן השתתפו בטקס הפתיחה המרשים, שנערך באמפיתיאטרון של האוניברסיטה העברית על הר הצופים. בטקס השתתף יגאל אלון, אז שר הקליטה, וכמה שבועות מאוחר יותר: שר החינוך והתרבות.

גם במכביה זו בלט 'נסיך השחינים' מארצות הברית מארק ספיץ, שזכה בשלל מדליות זהב. הפעם הצטרפה אליו אחותו הצעירה ננסי, שזכתה גם היא במדליות של זהב וכסף. במגרש הטניס הצטיינה ג'ולי הלדמן, אלופת וימבלדון. האצנית הישראלית אסתר שחמורוב האפילה על כל יריבותיה, וגרפה 3 מדליות זהב במסלולי האתלטיקה. הכדורסלן טל ברודי, שהיה כבר אזרח מדינת ישראל, שיחק בנבחרת הישראלית. גם בזכותו ניצחנו את הנבחרת האמריקאית 74:70.

המכביה השמינית זכתה להדים נרחבים בתקשורת העולמית. אחד העיתונאים הדגיש כי הסיבה העיקרית לכך הינה "כיוון שמדינת ישראל הוכיחה את כוחה ועוצמתה בששת הימים".

אחרי נעילת המכביה ביקרו רבים את איכות הספורט היהודי בעולם, וטענו שרמתו ירודה למדי. בה בעת האשימו את מארגני המכביה שלא הביאו לשורותיה את טובי הספורטאים הישראלים, ואחת ההוכחות לכך הייתה נבחרת הכדורגל הישראלית, שהורכבה משחקני נוער, בעוד הנבחרת הרשמית של מדינת ישראל יצאה לשחק בקפריסין.

המכביות בשנות ה-70:

"בקרב הספורטאים שבאו היה מספר ניכר של 'יורדים' ושל בני 'יורדים'".

משמאל האצנית אסתר שחמורוב. ניצלה מהטבח במינכן

המכביה התשיעית

התקיימה החל ב-9 ועד ה-19 ביולי, 1973. המכביה כולה עמדה בצל שורה של מעשי טרור ערביים בישראל ובעולם, וביניהם טבח 11 הספורטאים הישראלים באולימפיאדת מינכן שבגרמניה המערבית, שאירע ב-5-6 בספטמבר, 1972.

הטבח במינכן, שבוצע בידי 8 מחבלים פלסטיניים מארגון 'ספטמבר השחור', הוא ללא ספק האירוע הטראגי ביותר בתולדות הספורט העולמי, והאירוע הטראומטי ביותר בתולדות הספורט הישראלי. באירוע נרצחו:

- **דוד בורג** בן 28 – מרים משקולות.
- **יוסף גוטפרינד** בן 40 – שופט היאבקות.
- **משה ויינברג** בן 33 מאמן היאבקות.
- **אליעזר חלפין** בן 24 – מתאבק.
- **מארק סלבין** בן 28 – מתאבק.
- **זאב פרידמן** בן 28 – מרים משקולות.
- **יוסף רומנו** בן 32 – מרים משקולות.
- **קהת שור** בן 53 מאמן קליעה.
- **אנדריי שפיצר** בן 27 – מאמן סייף.
- **עמיצור שפירא** בן 40 – מאמן אתלטיקה.
- **יעקב שפרינגר** בן 51 – שופט הרמת משקולות.

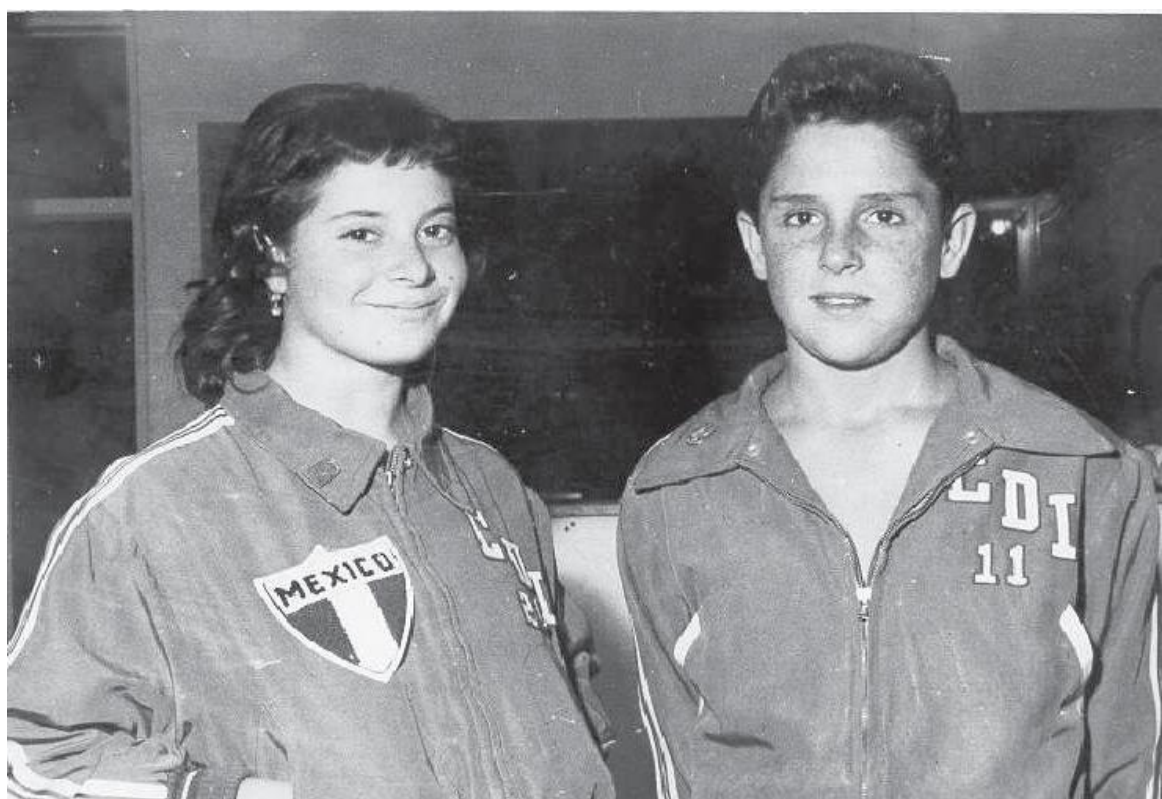
המכביה התשיעית, שהתקיימה 14 חודשים אחרי טבח מינכן, כיבדה את החללים הישראלים באופנים אחדים: הרב האשכנזי הראשי לישראל, **הרב שלמה גורן**, חיבר תפילת 'יזכור' מיוחדת לזכר 11 נרצחי הטבח, ונשא אותה במעמד פתיחת המכביה; 11 משואות הודלקו לזכר הנרצחים; כל הנאממים, בכל אירועי המכביה, ציינו את האסון הנורא; שניים מניצולי מינכן – האצנית **אסתר שחמורוב** ואלוף ישראל בהליכה **שאול לדני** – ליוו אתנושא לפיד המכביה, טל ברודי, בעת כניסתו לאצטדיון.

בעת ההכנות למכביה הקפידו במיוחד על תכנון סדרי הביטחון והשמירה. היה ברור לכול כי חייבים להיערך בקפדנות יתירה. התוצאה הייתה שהמכביה התשיעית הייתה אחד האירועים הישראליים שזכו לסידורי אבטחה נרחבים ביותר, שלא היו מוכרים קודם לכן במדינת ישראל.

למכביה התשיעית הגיעו כ-1,500 ספורטאים מ-26 מדינות. בין הספורטאים הישראלים בלטו במיוחד כמה עשרות עולים חדשים, שעלו ארצה מברית המועצות זמן קצר קודם לכן. גם הפעם כל משתתפי המכביה זכו לבקר בירושלים: הם טיילו בעיר העתיקה, סיירו או התפללו ברחבת הכותל המערבי, ביקרו בהר הרצל ובמוזיאון השואה ב'יד ושם' וסיירו ב'**גבעת התחמושת**'. כל הספורטאים התכבדו בביקור בכנסת ונפגשו עם יו"ר הכנסת. 'אלבום הכותל' הוענק ל-120 ספורטאים שעמדו בראש המשלחות של הארצות השונות.

בתום משחקי המכביה התברר כי נבחרת ארצות הברית זכתה ב-76 מדליות זהב, ונבחרת ישראל – ב-66. רבים חשו גם הפעם שההישגים הספורטיביים אינם גבוהים. היו שטענו כי אחת הסיבות לחולשה היא שבין מכביה למכביה לא מתקיימות תחרויות בין נבחרות ספורט יהודיות מארצות שונות. היו שקבלו כי רבים מהנציגים שהגיעו למכביה היו נערות ונערים צעירים, שאך החלו לעסוק בספורט, וכי רבים מהם ראו במכביה הזדמנות 'לטייל' לישראל.

המכביה העשירית

משתתפים מנבחרת מבסיקו

במכביה העשירית, שנערכה בין ה-12 ל-21 ביולי, 1977, השתתפו 2,700 ספורטאים. כמעט כפליים ממספר המשתתפים במכביה התשיעית. הפעם הגיעו משתתפים יהודיים גם מנורבגיה, יפן, איי הבתולה, ג'מייקה ואפילו אתלט בודד מבוליביה.

בין המכביה התשיעית למכביה העשירית אירעה בישראל שורה של אירועים היסטוריים כבדי משקל, ובהם **'מלחמת יום הכיפורים'**, שהחלה ביום הכיפורים ה-6 באוקטובר והסתיימה ב-24 באוקטובר, 1973. בתום המלחמה נמנו 2,250 חללים, יותר מ-7,000 פצועים וכ-300 חיילים ישראלים נלקחו בשבי. אירועים בולטים נוספים היו מינויו של **יצחק רבין** לתפקיד ראש הממשלה, במקומה של **גולדה מאיר**, אירועי טרור בישראל ובעולם, **'מבצע יונתן'** לשחרור חטופי המטוס באנטבה ביולי 1976 וכן **'המהפך'** ועליית הימין לשלטון בראשות **מנחם בגין** 17 במאי 1977.

בין שתי המכביות אירע גם אירוע ספורטיבי משמעותי: קבוצת הכדורסל של מכבי תל אביב – שהיו בה שחקנים זרים מעטים – זכתה לראשונה בתולדותיה בגביע אירופה לאלופות. המשחק התרחש ב-7 באפריל 1977, ונחשב עד היום לאחד ההישגים הגדולים בתולדות ספורט הישראלי. מכבי תל אביב ניצחה על חודה של נקודה אחת – 77:78 – את מובילג'ירג'י וארזה מאיטליה, שנחשבה הקבוצה הטובה ביותר באירופה. מאות אלפי ישראלים חגגו את הזכייה, רבים צהלו בכל רחבי המדינה, וכמה אוהדים 'שרופים' קפצו למימי המזרקה שמול בניין עיריית תל אביב.

בטקס הפתיחה של המכביה נטלו חלק כ-50,000 צופים. נשיא המדינה הרביעי, אפרים קציר, השתתף בטקס ונשא דברי ברכה. הטקס הסתיים במפגן מרהיב של צניחה חופשית.

הפעם היו במכביה גם תחרויות בענפים שלא היו במכביות הקודמות. ביניהם: בדמינטון, קארטה, קט-רגל, ברידג' ושחמט. כל הספורטאים נהנו משורה של מתקני ספורט חדשים, והתחרויות בענפים השונים התקיימו בכל חלקי הארץ. בתחרויות השונות נשברו 55 שיאי מכביה. ישראל שלטה בענפים רבים, לבד מענף השחייה, שבו שלטו האמריקאים – ובראשם מארק ספיץ – שלטון ללא עוררין.

במכביה העשירית הושם דגש רב על הפן הלאומי-חברתי ולא רק על זה הספורטיבי. בימי המכביה – וסביב אותם ימים – נערכו טיולים בארץ ומפגשים חברתיים שונים. במסגרת 'חגיגות העשור' למכביה, נערך כנס עולמי של משתתפי המכביה הראשונה. בעיתונות צוין בכאב כי "בקרוב הספורטאים היהודים שבאו למכביה היה מספר ניכר של 'יורדים' ושל 'בני יורדים'".

המכביות בשנות ה-80:

“קיבוץ גלויות ספורטיבי”

מ

מפגן צניחה בטקס הפתיחה

בשנות השמונים שוב התקיימו שלוש מכביות: המכביה האחת-עשרה התקיימה החל ב-6 ועד ה-16 ביולי, 1981; המכביה השתיים-עשרה נמשכה מה-15 ועד ה-25 ביולי 1985, ואילו המכביה השלוש-עשרה התקיימה בין התאריכים ה-3 וה-13 ביולי, 1989.

המכביה ה-11

המכביה האחת-עשרה, שנערכה ביולי 1981, הוקדשה לזכרו של פייר גילדסגיים, נשיא תנועת 'מכבי העולמי' ויושב ראש הוועדה הבינלאומית למען משחקי המכביה, שנהרג באותה שנה בתאונת דרכים. במכביה השתתפו 3,450 ספורטאים מ-33 מדינות, כולל משלחות חדשות מניו-זילנד, פורטוריקו וברמודה.

שני משתתפים, נציגים לא יהודיים, הגיעו ממצרים והשתתפו כמשקיפים בטורניר הכדורמים. הנציגות המצרית השרתה אווירה אופטימית במכביה. זו התאפשרה הודות לביקורו ההיסטורי של נשיא מצרים בישראל, ב-19 בנובמבר 1977, ביקור שהביא לחתימת **הסכם השלום בין ישראל ומצרים**, ב-26 במארס 1979, על מדשאות הבית הלבן בווישינגטון. כתוצאה מן ההסכם, הוענק בדצמבר 1978 **פרס נובל לשלום** לראש הממשלה **מנחם בגין** ולנשיא מצרים, **אנואר סאדאת**.

טקס פתיחת המכביה התקיים בפעם הראשונה בשעות הערב. במצעד המשלחות בלטו ארבעה דורות של מכבים, בני משפחת **בן-דרור** מפתח תקווה. **יוסף יקותיאל**, יוזם המכביות, שהיה אז בן 84, הוסע בג'יפ במסגרת המצעד. שיאו של הטקס היה בצניחה חופשית של חניכי בית הספר לצניחה של צה"ל אל מרכז האצטדיון, שהואר בהדרגתיות עד הגעת אחרון הצנחנים ארצה. בשלב מסוים של הטקס, הדליקו 50,000 הנוכחים בו זיקוקים שחולקו בעוד מועד.

גם הפעם לא נרשמו במכביה יומרות ספורטיביות גדולות, ומטרתה המוצהרת הייתה **"קיבוץ גלויות ספורטיבי"**. למרות זאת, במכביה זו נקבעו 14 שיאים חדשים: 16 בשחייה ו-8 בתחרויות הקליעה השונות.

המכביה הסתיימה בטקס ססגוני שנערך ב'בריכת הסולטן' בירושלים, בליווי חזיון אור-קולי מרגש. בטקס הסיום השתתף ראש הממשלה **מנחם בגין**, שקרא למשתתפיה לעלות לישראל. ואכן, בתום ימי המכביה, 80 ספורטאים פתחו 'תיקי עלייה' ורובם ככולם עלו ארצה.

המכביה ה-12

השחיין מרק ספיץ. זכה בשבע מדליות זהב
באולימפידת מינכן, נושא את לפיד המכביה

המכביה השתים-עשרה התקיימה ביולי 1985. השתתפו בה 3,700 ספורטאים מ-37 מדינות, והם התמודדו ביניהם ב-30 ענפי ספורט.

המכביה השתים-עשרה נערכה בצלם של משברים שונים בישראל: מתיחות גדולה בין השמאל והימין על רקע **מלחמת לבנון הראשונה** שהחלה ב-6 ביוני 1982 והאבדות הרבות בלבנון; גילוי '**המחתרת היהודית**' ספטמבר 1983 הודעת ההתפטרות של **מנחם בגין** מראשות הממשלה (28 באוגוסט 1983) ומינויו של **יצחק שמיר** כמחליפו באוקטובר 1983 המשבר הכלכלי והאינפלציה בישראל, שעלתה על 400%.

המשבר הכלכלי איים על עצם קיומה של המכביה. יתר על כן: באותה העת פרץ בארץ גל ענק של שביתות, והיה חשש גדול שהן תשבשנה לחלוטין את כל התכניות. אולם, בסופו של דבר, הכול בא על מקומו בשלום, והמכביה נפתחה כמתוכנן. לשמחת כולם, גם המשבר הכלכלי החל להיפתר באותה השנה.

טקס הפתיחה נפתח בריצה של נושא לפיד המכביה, הספורטאי היהודי הנערץ **מארק ספיץ**, שזכה ב-7 מדליות זהב בענף השחייה באולימפיאדת מינכן 1972 ליוו אותו **שירלי שפירא, אנוק שפיצר ושלומית רומנו** – שאבותיהן נרצחו במינכן.

תחרויות הספורט בענפים השונים התקיימו בכל רחבי הארץ. בלטה במיוחד הנבחרת האמריקנית, שזכתה ב-109 מדליות זהב (במחצית המדליות שחולקו במכביה), ב-90 מדליות כסף וב-74 מדליות ארד. הנבחרת השנייה שזכתה במדליות רבות, הייתה – כמובן – הנבחרת רבת המשתתפים של ישראל.

טקס הנעילה של המכביה התקיים גם הפעם בבריכת הסולטן בירושלים. ראש הממשלה **שמעון פרס**, ראש עיריית ירושלים **טדי קולק** ויושב ראש 'מכבי העולמי' **ישראל פלד** בירכו את אלפי המשתתפים. דגל המכביה הורד על ידי גולשת סנפלינג, שהגיעה במעוף עד לבמה, ומסוק הנמיך טוס, אסף את סמל המכביה ונשא אותו אל על. חברי אגודת 'עמיצור' מקריית אנונו ערכו מופע מיוחד על חומת העיר העתיקה, המצויה בסמיכות לבריכת הסולטן: הם יצרו בגופם משלושים חיים שהיו למגן דוד. האירוע הסתיים בזיקוקין די-נור מרהיבים במיוחד.

טקס הנעילה של המכביה ברחבת הכותל המערבי

המכביה ה-13

המכביה השלוש-עשרה, 'מכביית הבר-מצווה', התקיימה במחצית הראשונה של יולי 1989. נטלו בה חלק 4,440 ספורטאים מ-46 מדינות, מתוכם כ-1,000 משתתפים מישראל.

המכביה השלוש-עשרה עמדה בסימן 'נפילת מסך הברזל' ותחילת העלייה הגדולה של יהודי ברית המועצות. כבר ב-1987 עלו ארצה מברית המועצות אלפי יהודים ראשונים, ביניהם שורה של 'אסירי ציון' לשעבר: יוסף ביגון, אידה נודל ואחרים. העלייה מברית המועצות גברה ב-1988, והפכה לעלייה של קרוב ל-15,000 עולים. היא התעצמה ב-1989, שנה שבה עלו יותר מ-20,000 עולים. העלייה מברית המועצות – שהפכה ל'מדינות חבר העמים' – הגיעה לשיאה ב-1990, בשנה שאחרי המכביה. אז עלו ארצה קרוב ל-200,000 עולים, ביניהם מאות ספורטאים מצטיינים.

בעקבות נפילת 'מסך הברזל' נטלו חלק במכביה 57 ספורטאים ומלוויהם מברית המועצות, 14 משתתפים מיוגוסלביה, ומשתתפים נוספים מהונגריה ומקובה הקומוניסטית. למכביה הגיעה משלחת מעניינת וגדולה מהודו, שמנתה 28 משתתפים.

בימים שקדמו למכביה, ובימי המכביה עצמם, הייתה שורה של פעולות טרור פלסטיניות, בעיקר מעבר ל'קו הירוק', שהתרחבה מאוד ולבסוף כונתה 'האינתיפאדה הראשונה'. רוב פעולות הטרור היו כרוכות ב'רק' בזריקת אבנים ובהשלכת בקבוקי תבערה, אך רבות מהן גרמו לנפגעים רבים, בעיקר לפצועים, אך גם להרוגים. האינתיפאדה, וגלי הביקורת על ישראל בעולם שהתלוו אליה – כמעט שלא השפיעו על המכביה. איש לא ביטל את בואו למכביה, ועשרות אלפי אוהדים באו לצפות בתחרויות השונות.

בטקס הפתיחה של המכביה שוב היה מפגן של צניחה חופשית, ושוב הוצגו מופעי ראווע וזיקוקין די-נור, אולם הפעם הועלה מופע של תנועה וצבע, משולב בקרני לייזר, שיצרו על כר הדשא מנורה בעלת שבעה קנים. כ-800 ילדים נעמדו על גבי שרטוט קני המנורה, ושרו עם זמר הטנור דודו פישר את השיר "אני שייך לעם היהודי" בשלוש שפות.

24 מדינות זכו במדליות במכביה זו. ישראל זכתה במדליות הרבות ביותר – 97 מזהב, 82 מכסף ו-79 מארד והזכות הבאות, על פי כמות המדליות ורמתן, היו ארצות הברית, קנדה וברזיל.

טקס הנעילה של המכביה נערך ברחבת הכותל המערבי, שם הודלקו 13 משואות, מרביתן על ידי רצי הלפיד במכביות הקודמות, כשאת המשואה ה-13 הדליק חנוך בודין, ממצטייני השחיינים הנכים של ישראל. מאות ילדים אמריקניים וכשמונים ילדים יתומי צה"ל מישראל חגגו במסגרת טקס הנעילה, ליד הכותל, את טקס בר המצווה שלהם.

המכביות בשנות התשעים:

מכביות נוער, מכביות נכים ואסון המכביה

בשנות ה-90 התקיימו שתי מכביות: האחת ביולי 1993, והשנייה ביולי 1997.

המכביה ה-14

ראש הממשלה יצחק רבין וראש עיריית ירושלים, טדי קולק, כיבדו בנוכחותם ובנאומיהם את טקס נעילת המכביה בברכת הסולטן בירושלים

המכביה הארבע-עשרה החלה ב-5 ביולי והסתיימה ב-15 בו, בשנת 1993. מכביה זו שברה שיאי משתתפים,

ונכחו בה 5,100 ספורטאים יהודים מ-48 מדינות. התקשורת שברה גם היא שיאים: 321 עיתונאים מכל העולם הגיעו כדי לסקר את אירועי המכביה.

בין המדינות שלראשונה, מאז קום המדינה, שלחו משלחות למכביה, בלטו פולין, בולגריה, צ'כסלובקיה, קרואטיה, גרוזיה ו-8 מדינות מ'חבר העמים'. תורכיה, שלא שלחה משלחת למכביה זה 24 שנים, חידשה את הופעתה והגיעה עם 77 ספורטאים ומלוויהם.

הפעם כלל טקס פתיחת המכביה גם מטס של מטוסי 'כפיר' של חיל האוויר, מטוס ג'מבו שהוריד למרכז האצטדיון קבוצות של עולים, מפגן רחיפה ועוד. אירועי הספורט המרכזיים נערכו, אמנם, בגוש דן, אך התקיימו גם תחרויות בשאר חלקי הארץ, ממטולה בצפון ועד עין גדי שבדרום המזרח. שלוש המשלחות הראשונות שהצטיינו בהישגיהן בתחרויות השונות היו מישראל, מארצות הברית ומחבר העמים.

במכביה הארבע-עשרה נכללה לראשונה **מכביית נכים**. בלטה במיוחד נבחרת הנכים מישראל, שזכתה ברוב המדליות.

ראש הממשלה **יצחק רבין**, שחזר לעמוד בראש הממשלה בקיץ 1992, וראש עיריית ירושלים **טדי קולק**, שזו הייתה השנה ה-27 לכהונתו כראש עיריית הבירה, כיבדו בנוכחותם ובנאומיהם את טקס נעילת המכביה, בבריכת הסולטן בירושלים.

מן הראוי לזכור ולהזכיר כי **יצחק רבין** חתם על '**הסכם אוסלו**' עם הפלשתינאים בספטמבר 1993, ועל **הסכם השלום עם ירדן** באוקטובר 1994, **זכה בפרס נובל לשלום** בדצמבר 1994, ולדאבון הלב **נרצח בידי רוצח מתועב בנובמבר 1995**.

המכביה 15

משתתפת במכביית הנכים

המכביה החמש-עשרה נמשכה מה-14 עד ה-24 ביולי, 1997. ראשי המכביה בקשו לציין במכביה זו **100 שנים** לקונגרס הציוני הראשון ו-50 שנה להחלטת האומות המאוחדות בדבר הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

למכביה החמש-עשרה באו יותר מ-5,000 ספורטאים יהודיים מכ-50 מדינות. המשלחת מישראל מנתה כ-1,500 ספורטאים, וברגיל, הייתה הגדולה במשלחות. משלחות גדולות אחרות, שכל אחת מהן מנתה יותר מ-300 איש, הגיעו מארצות הברית 594, מארגנטינה 386, בריטניה 380, אוסטרליה 374 וקנדה 361.

המכביה עמדה בסימן **אסון נורא שהתרחש בטקס הפתיחה**, תוך כדי **מצעד המשלחות אל עבר האצטדיון**. בעת המצעד, בשעה שמונה בערב לערך, קרס גשר העץ שהוקם מעל נחל הירקון, ושנועד למעבר המשלחות. קריסת הגשר גרמה לכך שעשרות ספורטאים, חברי המשלחת האוסטרלית, נפלו לנחל המזוהם. עקב קריסת הגשר, החומרים הרעילים שהיו בקרקעית הנחל צפו למעלה, ופגעו קשות בכל מי שנפל לתוכו, כולל אלה שהיו עדים לכך וקפצו לנחל כדי לחלץ את הנופלים. שישים ותשעה נפצעו מהם כמה שנפצעו קשה, וארבעה ספורטאים יהודיים מאוסטרליה קיפחו את חייהם:

גריגורי סמול מת במקום, כתוצאה מחבלה שנגרמה לו עקב הנפילה.

יטי בנט נפטרה כעבור שעות אחדות כתוצאה מחנק.

אליזבט סווצקי נפטרה אחרי כשבועיים, כתוצאה מזיהום בדרכי הנשימה.

וורן זינס הלך לעולמו אחרי כחודש, כתוצאה מפטרייה שגרמה לזיהום בגופו.

למרות הזעזוע מן האסון – שבתחילה עדיין לא עמדו על מלוא היקפו, ולא הבינו את ממדיו הנוראיים – הוחלט לקיים את כל תחרויות המכביה, אך באיחור של יממה. המשלחת האוסטרלית התעלתה במיוחד: היא החליטה להישאר במכביה, וביקשה לקחת חלק במשחקים.

טקס הפתיחה נפתח במיצג מרשים של תנועה, זמר וצליל, משולב בטכניקות ובאמצעים מודרניים, שהציג תמונות היסטוריות מתולדות עם ישראל. המיצג נפתח בתיאור חורבן הבית השני ותפוצת ישראל לגלויות השונות, הציג תמונות היסטוריות מן הגולה ועד הקונגרס הציוני הראשון, המחיש את ההיאחזות המחודשת בארץ במהלך המאה התשע-עשרה והמאה העשרים, הבליט את העליות השונות ואת ההתיישבות, והדגיש את הכרזת המדינה ואת קליטת העלייה במדינת ישראל. המיצג הסתיים בקריאה ישירה לעלייה לארץ וללקיחת חלק בבנייה.

מיקי ברקוביץ, הכדורסלן הישראלי המצטיין, נשא את לפיד המכביה בטקס הפתיחה. חלקה עמו את התפקיד **קרי סטראג**, המתעמלת היהודייה מארצות הברית שזכתה במדליית זהב באולימפיאדת אטלנטה. **יעל ארד**,

שזכתה במדליית ארד באולימפיאדת ברצלונה, הדליקה את הלפיד ליד קברות המכבים במוזיאון. הלפיד עבר ממנה לשוער הכדורגל המיתולוגי **יעקב חודורוב**, שנבחר להשביע את כל המשתתפים. הגולש **גל פרידמן**, מדליסט הארד מאטלנטה, נשא את דגל המשלחת הישראלית.

בעשרת ימי המכביה התקיימה במקביל גם **מכביית נכים**. הפעם שוב התקיימה גם **מכביית נוער**, שכללה 900 בני נוער מ-26 מדינות, שהתחרו ביניהם ב-11 ענפי ספורט.

טקס הנעילה של המכביה התקיים הפעם באתר ההנצחה של חיל השריון בלטרון. נטל בו חלק ראש הממשלה, **בנימין נתניהו**. הזמרת **שולי נתן** ריגשה במיוחד כששרה את שירה של **נעמי שמר** 'ירושלים של זהב'.

המכביות במאה ה-21:

מכביות בצל הטרור והניסיונות להגעה להסכמי שלום

משתתפות צעירות בהתעמלות אמנותית

המכביה ה-16

המכביה השש-עשרה נערכה במחצית השנייה של יולי 2001, באמצע גל הטרור הנורא, המוכר בהיסטוריוגרפיה הישראלית בשם 'האינתיפאדה השנייה'. המכביה נפתחה כמה שבועות בלבד אחרי הטבח הנורא של 21 צעירים יהודיים, רובם עולים חדשים מברית המועצות, שהתרחש בליל שבת, ה-1 ביוני 2001, בכניסה למועדון הריקודים הפופולרי 'דולפי' שהוקם באתר שבו שכן בעבר 'הדולפיניום'.

האינתיפאדה השנייה פרצה בספטמבר 2000, פחות משנה לפני קיום המכביה, אחרי שביוני 2000 נכשלו 'שיחות השלום' בחסות נשיא ארצות הברית **ביל קלינטון**, בין ראש ממשלת ישראל **אהוד ברק** ובין יושב ראש הרשות הפלסטינאית, **יאסר עראפת**. בשיחות אלו הציעה ישראל לפלסטינאים יותר מ-90% משטחי יהודה, שומרון ורצועת עזה – אך ההצעה לא סיפקה את עראפת ואנשיו, שדרשו את מלוא 100% של השטחים, את שיבתם של הפליטים הערביים וצאצאיהם ממלחמת העצמאות שהתרחשה ב-1948, ואת השליטה המלאה בעיר העתיקה של ירושלים.

אחרי כשלוש 'שיחות השלום' ניתנה הוראה מפורשת של עראפת להעצים את הטרור: מאות יהודים נרצחו ואלפים נפצעו. התירוץ שעראפת השתמש בו – שהיום ברור שהיה בגדר תירוץ בלבד, וכי האינתיפאדה תוכננה היטב מראש – היה עלייתו של אריאל שרון, אז ראש האופוזיציה, להר הבית. עראפת טען – טענה חסרת שחר, שנעשה בה שימוש חוזר זה עשרות שנים ושתמיד מלהיטה את היצרים – כי "היהודים רוצים לפגוע באל-אקצה ולהשתלט על הר הבית". הוא דאג לכך שהאינתיפאדה תכונה בשם המטעה 'אינתיפאדת אלאקצה'.

אירועי האינתיפאדה, ובפרט הטבח ליד הדולפינריום, כמעט גרמו לדחיית המכביה. אולם, בסופו של דבר, ראשי 'מכבי' – בגיבויה המוחלט של ממשלת ישראל – החליטו לא להיכנע לטרור, להשקיע רבות בסידורי ביטחון כבדים, ולקיים את המכביה כמתוכנן.

למרות הטרור, הגיעו למכביה 2,200 ספורטאים מ-46 מדינות בעולם. בנוסף, השתתפו בתחרויות גם 1,100 ספורטאים ישראליים. טקס הפתיחה של המכביה השש-עשרה התקיים לראשונה באצטדיון טדי בירושלים, אולי במטרה להשכיח את אסון הגשר שאירע ברמת גן בפתיחת המכביה הקודמת. הטקס נערך בנוכחות הנשיא **משה קצב**, ראש הממשלה **אריאל שרון**, ראש ממשלת רומניה ועשרות מכובדים, יהודים ושאבים יהודים, מהארץ ומהעולם, והפך למפגן סולידריות עם מדינת ישראל באחת משעותיה הקשות. שיאן הקפיצה במוט **אלכס אברבוך** נשא את לפיד המכביה, והשחיינית הישראלית המצטיינת **קרן-אור לייבוביץ**, האלופה הפארא-אולימפית בעלת 7 המדליות – בהן 4 מדליות זהב – הדליקה את אש המכביה.

טקס נעילת המכביה התקיים בבריכת הסולטן בירושלים במעמד ראש הממשלה, **אריאל שרון**, וראש עיריית ירושלים, **אהוד אולמרט**. השניים הבליטו בנאומי הסיום שלהם את אי-הכניעה לטרור ואת ביטחונם כי יובס.

המכביה ה-17

לזכר קורבנות אסון 'גשר המכביה'

המכביה השבע-עשרה התקיימה בין ה-11 ל-22 ביולי, 2005. למכביה זו הגיע מספר שיא של 7,326 ספורטאים יהודיים מ-55 מדינות בכל רחבי תבל.

טקס הפתיחה נערך בנוכחות נשיא המדינה, **משה קצב**, וראש הממשלה, **אריאל שרון**. גולש הרוח הישראלי **גל פרידמן**, שזכה במדליית זהב אולימפית – והיה לישראלי היחיד עד כה שזכה בשתי מדליות אולימפיות – נשא את הלפיד ואף הדליק את אש המכביה.

במכביה זו השתתפו ספורטאים בינלאומיים ומדליסטים אולימפיים מן השורה הראשונה בעולם. בענפים אחדים – כגון: ג'ודו, טריאתלון, סיף, קארטה, חוגבי, שחיה, שחמט ועוד – התקיימו תחרויות ברמות בינלאומיות מהגבוהות בעולם.

אריק זאבי, אז אלוף אירופה בג'ודו שלוש פעמים ברציפות – בתחרויות שנערכו בפרז ב-2001, בדיסלדורף ב-2003 ובבוקרשט ב-2004 ומאוחר יותר מדליסט אולימפי, נטל חלק בולט בטקס הנעילה.

המכביה ה-18

מכביה עממית

המכביה השמונה-עשרה, שנקראה גם **מכביית הח"י**, ונערכה החל ב-11 ועד ה-23 ביולי, 2009. גם למכביה זו הגיעו קרוב ל-7,500 ספורטאים יהודיים מכ-50 מדינות בעולם.

הספורטאים התחרו במכביה ב-108 טורנירים מגוונים, שנערכו במקומות שונים בארץ. יש הטוענים כי בעצם קיומם של כל כך הרבה טורנירים בתוך עשרה ימים, נשבר שיא עולמי...

במסגרת המכביה השמונה-עשרה, התקיימה גם **'מכביה עממית'**, שהייתה פתוחה לקהל הרחב. ספורטאים רבים, רובם ישראלים, התחרו באירועי 'המכביה העממית', שהתקיימה בימי שישי. כך, כדוגמא, השתתפו מאות במרוץ אופניים, ואילו עשרות אלפים צפו בתחרויות שיט, שנערכו לאורך חופי הים התיכון.

טקס הסיום של אירועי המכביה השמונה-עשרה התקיים בלטרון ונחשב לאחד הטקסים המרשימים ביותר שנערכו בישראל.

המכביה ה-19

מכביית הנוער

המכביה התשע-עשרה התקיימה החל ב-18 ועד ה-30 ביולי, 2013. הפעם השתתפו במכביה 9,000 ספורטאים מ-78 מדינות ובהן – לבד מהמדינות שהשתתפו כבר במכביות – אלבניה, זימבבואה, מאוריציוס, מונגוליה וקובה. המשלחת הישראלית הייתה הגדולה ביותר, ומנתה 2,943 משתתפים.

טקס הפתיחה התקיים ב'אצטדיון טדי' בירושלים במעמד ראש הממשלה, **בנימין נתניהו**, ונשיא המדינה, **שמעון פרס**. את לפיד המכביה הדליקה **אלי רייזמן** מארצות הברית, שזכתה בשתי מדליות זהב בהתעמלות מכשירים באולימפיאדת לונדון, 2012.

במכביה התשע-עשרה התחרו בארבעים ענפי ספורט. 'מכביית הנוער' רוכזה ב'מכון וינגייט', שם נערכו לא רק פעילויות הספורט, אלא גם פעילויות הווי מגוונות. תחרויות מיוחדות נערכו ל**נכים** וכן למבוגרים בגילים שונים (מסטרס).

גם טקס הסיום נערך ב'אצטדיון טדי', ונכחו בו, בין היתר, ראש עיריית ירושלים, **ניר ברקת**, הרמטכ"ל, **בני גנץ** ויושב ראש מכבי העולמי, **יאיר המבורגר**. הטקס הסתיים במסיבת רוק המונית וסוחפת.

במכביה זו נמשכה המסורת של ספורטאים שבאו להשתתף במכביה, ולאחריה החליטו להישאר בארץ. **עלמה על כולם המשלחת מקובה, ששליש מספורטאיה החליטו לעלות לישראל.**

המכביה ה-20

80 מדינות לב 1

המכביה ה-20 התקיימה החל ב-4 ביולי ועד ל-18 ביולי והייתה הגדולה והמוצלחת ביותר. הגיעו אליה יותר מ-9,000 ספורטאים משמונים מדינות. לראשונה השתתפו מדינות קוריאה הדרומית, טיוואן, ויאטנם, סינגפור, בקבדוס, הרפובליקה הדומיניקנית, סורינאם, ג'מייקה, קמבודיה, יפן, בוליביה, איי קיימן, פורטו ריקו, סין, לוקסמבורג, קזחסטן, ואוזבקיסטן. מדינות שהשתתפו בפעם השנייה במכביה היו קובה, מרוקו, קורסאו, הונדורס, ניקרגואה וסלבדור. במכביה התקיימו טורנירים ב-65 אתרי ספורט ברחבי הארץ כאשר ירושלים הייתה בית המכביה ואירחה לצד התחרויות המרכזיות גם את האירועים הגדולים של המכביה. טקס הפתיחה התקיים באצטדיון טדי לעיני 27,000 צופים במעמד נשיא המדינה, ראש הממשלה, ראש העיר ירושלים, שרת התרבות והספורט, שגרירים, אנשי עסקים, הנהלת התנועה מהארץ

והעולם, תורמים, אורחים וכמובן הספורטאים שצעדו במצעד משלחות מרהיב ומרגש. ירושלים אירחה גם את ערב הגאלה לכבוד

המכביה וחגיגות 50 שנה לאיחודה של העיר, מרוץ חצי המרתון, קבלות שבת, טקס בני ובנות מצווה בכותל לצד טיולים באתריה ונופיה שאורגנו לטובת המשתתפים כולם.

מכביית הנוער התקיימה בחיפה. זו הפעם הראשונה שחיפה מארחת את המכביה ושיתוף הפעולה היה יוצא מן הכלל. העיר ארחה את 2,000 בני הנוער בחום ובאהבה. HUB הנוער נבנה בספורטן והיה מוקד בילוי ופנאי לבני הנוער שלא התחרו. ב-HUB התקיימו פעילויות חינוך ותרבות שהועברו על ידי מכבי צעיר ועל ידי גופים מקצועיים נוספים וחוף הים של מלון לאונרדו הפך להיות חוף המכביה. בחיפה נערכו מסיבות נוער משותפות עם הנוער החיפאי והעסקים בעיר העניקו הטבות למשתתפים. התגובות היו נלהבות ואנו מקווים להמשיך שיתוף פעולה פורה עם עיריית חיפה ואנשיה.

למכביה הגיעו ספורטאים ומדליסטים אולימפיים. ג'ייסון ליזאק ולני קרייזלברג - מדליסטים אולימפיים בשחייה קפצו לבריכת השחייה יחד עם אנתוני ארווין, זוכה מדליית הזהב באולימפיאדת ריו, שגם זכה להדליק את לפיד המשחקים בטקס הפתיחה. לצידו, שחה, ונשא את לפיד המכביה, השחיין הצרפתי פביאן ז'ילו, גם הוא מדליסט אולימפי. את המכביה ליוו לאורך כל הדרך המדליסטים הישראלים אריק זאבי, ירדן ג'רבי, אורי ששון והמתעמלת האולימפית נטע ריבקין.